

ŠOLSKI GRŠKO-SLOVENSKI SLOVAR

ZALOŽBA
Z R C

ŠOLSKI GRŠKO-SLOVENSKI SLOVAR

Na osnovi slovarja Antona Doklerja iz leta 1915 posodobil Matej Hriberšek z Barbaro Zlobec Del Vecchio, Živo Borak in drugimi sodelavci

<i>Spremna beseda in etimologija</i>	Matej Hriberšek (in izvorna uvodna besedila slovarja iz leta 1915, ki sta jih napisala Anton Dokler in Anton Breznik)
<i>Popravki in dopolnila slovarskega dela</i> <i>Tehnična redakcija slovarskega dela</i>	Matej Hriberšek, Barbara Zlobec Del Vecchio, Živa Borak Živa Borak, Urban Debec, Julija Hoda, Gašper Kvartič, Jan Peternej, Primož Ponikvar
<i>Obdelava in strukturiranje podatkovne baze</i> <i>Oblikovanje in prelom</i> <i>Kartografija</i> <i>Uredila</i>	Amebis Kamnik, d. o. o., Aleš Pogačnik Brane Vidmar Manca Volk Bahun Aleš Pogačnik, Matej Hriberšek
<i>Soizdajatelj</i>	Deželni šolski urad Furlanije-Juljske krajine – Urad za slovenske šole / Ufficio Scolastico Regionale per il Friuli Venezia Giulia – Ufficio per l'istruzione in lingua slovena, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
<i>Zanju</i> <i>Založnik</i> <i>Zanj</i> <i>Glavni urednik založbe</i>	Igor Giacomini, Tomaž Simčič; Marko Snoj Založba ZRC, ZRC SAZU Oto Luthar Aleš Pogačnik
<i>Tisk</i> <i>Naklada</i>	Cicero Begunje, d.o.o. 500 <i>Prva izdaja, prvi natis.</i> <i>Ljubljana, 2015</i>

Izid knjige, ki ni namenjena prodaji, je podprla tudi Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

Izvirno slovarsko besedilo iz leta 1915 je prosto dostopno na naslovu:
<http://www.termania.net/slovarji/6/grsko-slovenski-slovar>.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.14'02'374=163.6(0.034.2)

DOKLER, Anton

Šolski grško-slovenski slovar / na osnovi slovarja Antona Doklerja iz leta 1915 posodobil Matej Hriberšek z Barbaro Zlobec Del Vecchio ... [et al.] ; [spremna beseda in etimologija Matej Hriberšek (in izvorna uvodna besedila slovarja iz leta 1915, ki sta jih napisala Anton Dokler in Anton Breznik)]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015

ISBN 978-961-254-801-8

1. Hriberšek, Matej
279161600

© 2015, Založba ZRC, ZRC SAZU, Deželni šolski urad Furlanije-Juljske krajine – Urad za slovenske šole / Ufficio Scolastico Regionale per il Friuli Venezia Giulia – Ufficio per l'istruzione in lingua slovena

Vse pravice pridržane. Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v katerikoli obliki oz. na katerikoli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem ali kako drugače, brez predhodnega pisnega dovoljenja imetnikov avtorskih pravic.

ŠOLSKI GRŠKO-SLOVENSKI SLOVAR

Na osnovi slovarja Antona Doklerja iz leta 1915

posodobil Matej Hriberšek z Barbaro Zlobec Del Vecchio,
Živo Borak in drugimi sodelavci

NASTAJANJE ŠOLSKEGA GRŠKO-SLOVENSKEGA SLOVARJA

Iz zgodovine slovaropisja klasičnih jezikov pred Doklerjem

Zametke slovenskega slovaropisja klasičnih jezikov najdemo že v delih slovenskih protestantov; Trubar je v svojem *Abecedariju* (1550) poslovenil 86 besed; Sebastijan Krelj je *Otročji bibliji* (1566) dodal prvi kratki latinsko-slovenski seznam (24 besed); Adam Bohorič je k abecedniku *Ljubljanska začetnica (Elementale Labacense)* sestavil slovarček *Besedni seznam treh jezikov (Nomenclatura trium linguarum; 1580)*; slovarski prispevek Jurija Dalmatina je njegov *Register* k Bibliji. Posebno mesto v zgodovini slovenskega slovaropisja ima nemški humanist in polihistor Hieronim Megiser (1555–1619); za slovenski jezik in književnost je najpomembnejši njegov *Besednjak štirih jezikov (Dictionarium quatuor linguarum; 1592¹; 1608²; 1744³)*, nekaj slovenskega besedišča pa najdemo tudi v njegovem, l. 1603 v Frankfurtu izšlem slovarju z naslovom *Mnogojezični slovar (Thesaurus polyglottus)*. Latinsko-slovenski slovar z izvornim naslovom *Dictionarium latino-carniolicum* novomeškega kanonika Matije Kastelca (1620–1688) je ostal v rokopisu; v letih 1703–1710 ga je prepisal, dopolnjeval in pripravljal za tisk Gregor Vorenc, a je tudi ta prepis ni bil izdan. Slovenski slovničar in nabožni pisec, kapucin p. Hipolit Novomeški (1667–1722) je bil avtor *Trojezičnega slovarja (Dictionarium trilingue)*; priprave na tisk je začel že l. 1711, vendar je slovar ostal v rokopisu (natisnili so le naslovno stran in en list). Omeniti je treba še slovensko-nemško-latinski slovar *Tu malu besediše* Marka Pohlina (1781). Slovarskih dosežkov latinistike je torej kar nekaj, a so v večini primerov ostali v rokopisu.

Ali se je kdo v tem obdobju lotil priprave grškega slovarja, iz doslej zbranih podatkov ni znano, a je malo verjetno, kajti obseg pouka grščine je bil v primerjavi z obsegom pouka latinščine zanemarljivo majhen. Slovarski dosežki grecistike pred Doklerjem so skoraj nični, saj se resne izdelave grško-slovenskega slovarja ni lotil nihče, kar je zlasti v drugi polovici 19. stol. presenetljivo, ker so se dijaki klasičnih gimnazij grščino učili sedem let vsaj po pet ur tedensko (ali več). Avstrijska oblast je kot učni jezik pri pouku grščine izrecno in dosledno zahtevala nemščino, ker ustreznih slovenskih učbenikov ni bilo na voljo. Ob povedanem pa je zanimivo, da smo Slovenci slovar za grščino (tj. Doklerjev slovar) dobili prej kot slovar za latinščino (Bradač, Wiesthaler).

Najpomembnejša in tudi najboljšejejša slovenska slovarska dosežka v 19. stoletju sta gotovo l. 1860 izšli *Deutsch-slowenisches Wörterbuch* Mateja Cigaleta in *Slovensko-nemški slovar* Maksa Pleteršnika, ki je izšel v letih 1894–1895. Za latinščino sta v tem obdobju nastala dva slovarja. Avtor prvega je bil Janko Pajk, ki je začel slovar pripravljati l. 1871; pri delu so sodelovali nekateri njegovi stanovski kolegi z mariborske gimnazije ter Matija Valjavec in Sebastijan Žepič, ki sta poučevala na Hrvaškem. Projekta niso dokončali in prav tako ni znano, koliko so uspeli narediti. Edini latinsko-slovenski slovar, ki je v 19. stoletju dejansko tudi izšel, pa je l. 1882 objavljeni *Latinsko-slovenski slovník za tretji in četrti gimnazijski razred*, ki je nastal ob sodelovanju petih srednješolskih profesorjev (Valentin Kermavner, Maks Pleteršnik, Matej Vodušek, Fran Wiesthaler, Miroslav Žakelj) kot prevod četrte izdaje latinsko-nemškega slovarja Johanna Alexandra Rožka (*Wörterbuch zu Hoffmanns Historia antiqua und Caesar De bello gallico*).

Slovenski učbeniki za grščino

Od leta 1874, ko je izšla *Latinska slovnica za slovensko mladež*, prvi učbenik za pouk latinščine v slovenskem jeziku, ki jo je pripravil frančiškan in profesor na novomeški gimnaziji p. Ladislav Hrovat, so slovenski profesorji klasičnih jezikov redno skrbeli za posodabljanje in pisanje novih učbenikov in učnih pripomočkov za latinski jezik. Pri grščini pa je bil položaj precej slabši. Slovenske slovnice za grščino ni bilo, zato so dijaki uporabljali nemške slovnice, med katerimi je bila najbolj uporabljana grška slovnica Geografa Curtiusa (*Griechische Schulgrammatik*, Praga 1852), standardni priložnik za pouk grškega jezika na avstrijskih gimnazijah, ki je doživela 39 izdaj.

Prvi slovenski učbeniki za pouk grščine so začeli nastajati v šestdesetih letih 19. stoletja. Na šesti seji odbora Matice slovenske 7. marca 1867 je tajnik Matice Lesar poročal, da se obeta Klodičeva *Grška slovnica*. Klasični filolog Anton Klodič, v letih 1863–1867 profesor na mestni gimnaziji v Trstu, od 1867 pa v Gorici, je Matici ponudil pripravo grške slovnice in konec istega leta je bil rokopis menda že pripravljen, vendar ga je avtor oddal prepozno, zato so mu odborniki odgovorili, da še ne vidijo potrebe po njej in da mu ne morejo obljubiti ničesar. Klodič svoje ponudbe ni ponovil, slovnica pa je l. 1870 kljub temu izšla, a v italijanščini (Antonio Klodič: *Grammatica Graeca*, Gorizia: Seitz 1870).

V začetku sedemdesetih let je nastala *Grška slovnica* Mateja Voduška, tedaj profesorja na goriški gimnaziji. Z njo se je kot odbornik Matice odzval povabilu odseka za izdajanje knjig k dejavnemu pridobivanju slovenskih učnih knjig. Slovnica je ostala v rokopisu. Vodušek je delo prekinil po približno dveh letih; na zadnji, 259. strani rokopisa je datum: »V Gorici, 15. aprila 1873«. Obdelal je glasoslovje in oblikoslovje, skladnja je ostala neobdelana. Rokopis je ponudil kranjskemu šolskemu svetu, a ga ta ni odobril zaradi nepopustljivega vztrajanja šolskih oblasti pri nemščini kot učnem jeziku pri pouku grščine.

Leta 1882 je začel Josip Šuman na Dunaju pisati slovensko *Grško slovnico* in *Grško vadnico*. Ker je uporaba slovenskih učbenikov pri latinščini kazala lepe uspehe, je kranjski deželni zbor na 3. seji 19. septembra 1884 naročil deželnemu šolskemu odboru, naj se potruди pridobiti učbenike tudi za grščino, s čimer bi bila mogoča uvedba slovenskega učnega jezika tudi pri grščini. Za izdajo Šumanovih učbenikov je deželni zbor odobril tudi namenska sredstva. Do izida ni prišlo. Skoraj četrto stoletja pozneje, l. 1906, so šolniki še vedno omenjali oba Šumanova učbenika, ki sta čakala v rokopisu in bi ju lahko ob ustreznih predelavi in posodobitvi uporabili pri pouku grščine. Tudi takrat je ostalo zgolj pri besedah.

Prvi, ki je začel pripravljati *Grško-slovenski slovar*, je bil Valentin Kermavner. Delo je začel sredi osemdesetih let 19. stoletja, vendar je iz neznanih razlogov zastalo. Ohranjen je rokopis že obdelanega gradiva; obdelana gesla od **A** do **ἀνεκτέον** obsegajo 79 lično popisanih strani velikega formata.

V obdobje na prelomu 19. in 20. stoletja sega tudi bogato, a večinoma neobjavljeno delo Rajka Peruška. S področja klasične filologije je v njegovi obsežni rokopisni zapuščini najzanimivejši *Grški besednjak*. Gre za že izdelan in povsem uporaben šolski slovar, ohranjen v štirih manjših zvezkih na 772 straneh, ki je verjetno prevod ali priredba katerega od nemških šolskih slovarjev; avtor vira in tudi letnice nastanka ne navaja. Slovar ni nikoli izšel. V rokopisu se je ohranilo tudi 13 snopičev (192 strani) nedokončanega komentarja k Tukididovi *Peloponeški vojni* (*Thukydides: Pel. Krieg*), in dve strani osnutka za pripravo komentarja k Herodotu (*Herodotos: I–IV*).

Ker slovenskih učbenikov za grščino in grško-slovenskega slovarja, ki bi omogočili pouk grškega jezika v slovenskem jeziku, ni bilo na voljo, so slovenski dijaki uporabljali nemške šolske in priložne slovarje; izvestja slovenskih gimnazij omenjajo naslednje:

a) šolski slovarji

- Autenrieth, G.; Bensele, G. E.: *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*. Leipzig 1882⁷ (7. izdaja Benselejevega gr.–nem. in nem.–gr. šolskega slovarja);
- Bensele, G. E.: *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*. 7. Aufl. von Georg Autenrieth. Leipzig, B. G. Teubner 1882⁷, 1886⁸, 1896¹⁰;
- Gemoll, W.: *Griechisch-deutsches Schul- und Handwörterbuch*. Wien–Leipzig 1908;
- Menge, H.: *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch*. Berlin 1903;
- Schenkl, K.: *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch*. Wien 1859–1897¹⁰;
- Schenkl, K.: *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*. Von G. E. Bensele und –. 2 Bde. Leipzig 1873, 1909⁶.

b) priložni slovarji

- Autenrieth, G.: *Wörterbuch zu den Homerischen Gedichten*. Für den Schüler bearbeitet von –. Leipzig 1873–1897⁸;
- Gemoll, W.: *Schulwörterbuch zu Xenophons Anabasis, Hellenika und Memorabilien*. Leipzig 1901, Leipzig–Wien 1920;

novo leto 1933/34 poslal to knjigo, ki jo je tudi prevedel na Vebrovo prigovarjanje; rokopis danes hrani Forschungsstelle und Dokumentationszentrum für Österreichische Philosophie pri Inštitutu za filozofijo Univerze Karla Franca v Gradcu.

Leta 1938 je Dokler sestavil in izdal *Jubilejno kazalo za vseh petdeset letnikov Doma in sveta*, ki ga je natisnila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Umrj je v Ljubljani 22. oktobra 1945.

Anton Breznik

Anton Breznik se je rodil 26. junija 1881 v Ihanu. Šolo je obiskoval najprej tri leta v Ihanu, 4. razred pa v Ljubljani. Tu se je vpisal na klasično gimnazijo (1894–1902), kjer sta bila njegova učitelja tudi Maks Pleteršnik in Fran Ilešič. Leta 1902 je stopil v bogoslovje in v letih 1902–1906 študiral teologijo; posvečen je bil že l. 1905, po treh letih študija. V letih 1906–1909 je bil kaplan v Postojni, l. 1907 pa ga je škof Bonaventura Jeglič poslal v Gradec, kjer je študiral slovenščino, latinščino in grščino. Leta 1910 je doktoriral iz slavistike z disertacijo *Naglasni tipi slovenskega glagola*; l. 1911 je diplomiral iz klasične filologije, že od jeseni 1910 pa je deloval na šentiviški škofijski gimnaziji najprej kot suplent, od diplome 1911 pa kot profesor slovenščine v vseh razredih, kot profesor latinščine in grščine pa v nižjih razredih gimnazije. Bil je zelo priljubljen pri dijakih (po najhujši kletvici, ki jo je zmoget, so mu dijaki nadeli ljubkovalni vzdevek »Čezana«). Od l. 1937 do svoje smrti je bil Breznik tudi ravnatelj Škofijske klasične gimnazije. Ko je 28. aprila 1941 Zavod sv. Stanislava zasedel gestapo, so Nemci od Breznika zahtevali, naj dijaki zavod zapustijo v eni uri, profesorji pa v dveh. Breznika je to tako šokiralo in prizadelo, da iz zavoda ni odnesel prav ničesar; umaknil se je v rodni Ihan. Ker pa so tudi Ihan zasedle nemške enote, se je umaknil v Ljubljano v Marijanišče, kjer je živel in deloval do l. 1944, ko se je med zdravniškimi preiskavami močno prehladil in je za posledicami pljučnice 26. marca umrl.

Njegov opus je zelo obsežen in raznolik. Napisal je samo dve knjigi: *Slovensko slovnico*, ki je izšla štirikrat (1916, 1921, 1924, 1934), in *Slovenski pravopis*, ki ga je izdal dvakrat (1920, 1935). Večino njegovega opusa pa tvorijo razprave (skupaj 30 razprav) s področja zgodovine slovenskega jezika in sloga, slovenskega slovaropisja, jezikovne zgradbe itd. ter jezikovne ocene in kritike. Nekaj najpomembnejših naslovov: *Pogreški pri nekaterih priponah* (1904), *O tujkah in izposojenkah* (1906), *Kako je v naši pisavi s tujkami* (1907), *Besedni red v govoru* (1908), *Slovenske besede v slovenščini* (1909), *O učenju srbohrvaščine* (1909), *Die Betonungstypen des slavischen Verbuns* (1911), *Naglas v šoli* (1911), *Besedni homunkulus* (1912), *Izreka v poeziji* (1912), *Razvoj novejšje slovenske pisave pa Levčev pravopis* (1913–1915), *Literarna tradicija v Evangelijih in listih* (1917), *Novejše napake slovenskega sloga* (1918), *Naše jezikovno edinstvo* (1922), *O slovenski izreki* (1923), *Japljev prevod sv. pisma* (1928), *Dobrovskega vpliv na slovenski pismeni jezik* (1929), *O časnikarski slovenščini* (1933), *Jezik naših pripovednikov* (1934–1936), *Rodbinski priimki iz starih svetniških imen* (1941), *Stavčna negacija v slovenščini* (1943), *Zloženke v slovenščini* (1944), *Jezik naših časnikarjev in pripovednikov* (1944). Objavljal je tudi v tujini, npr. v Jagičevem *Archiv für slavische Philologie* in v krakovskem *Rocznik slawistyczny*. Od l. 1921 je bil Breznik član Znanstvenega društva, od l. 1940 pa tudi dopisni član SAZU.

Zaradi svoje vsestranskosti je bil prava izbira za sodelovanje pri Doklerjevem grško-slovenskem slovarju, kjer je obdelal etimologije. To pa ni njegov edini projekt, povezan s slovaropisjem. Tako je l. 1904 v reviji *Dom in svet* objavil vrsto prispevkov z naslovom *Slovarski navržki*, v kateri je obdelal skupaj 351 gesel oz. dopolnil k Pleteršnikovemu slovarju, sestavil je slovarček za svoj pravopis, ocenil delo Henrika Podkrajška *Obrtna, trgovinska, tvorniška in železniška terminologija. Nemško-slovenski del* (Prevalje 1926), redno pa je zbiral dopolnila in opažanja k Pleteršnikovemu slovarju in si jih dopisoval kar vanj. Kot šolnik je sodeloval tudi pri pripravah slovenskih čitank in literarnih učbenikov (npr. *Slovenska čitanka za višje razrede srednjih in njim sorodnih šol* (1921, 1922)). Tudi v svojih razpravah je večkrat pisal o slovarjih (*Kastelčev latinsko-slovenski slovar* (1938), *Slovenski slovarji* (1926), *Vpliv slovenskih slovarjev na srbskohrvatske* (1931) ...).

Franc (Francišek) Jerè

Franc ali Francišek Jerè je bil rojen 2. oktobra 1881 na Panchah pri Lipoglavu. Prvi razred ljudske šole je obiskoval v domačem kraju, tri razrede pa v Ljubljani, kjer se je vpisal na klasično gimnazijo. V tretjem razredu gimnazije je bil sprejet v Alojzijevišče. Maturo je opravil z odliko, nato pa se je vpisal na teološko fakulteto, ki jo je končal l. 1906. Dolgo je poučeval oba klasična jezika na Škofijski gimnaziji v Ljubljani, bil nekaj časa celo ravnatelj škofovih zavodov in svetnik ljubljanskega škofa. Umrj je 25. junija 1958 v Ljubljani, kjer je pokopan na Žalah.

Jerèta poznamo kot duhovnika, šolnika, prevajalca in odličnega grecista; kot tak je bil dragocen sodelavec pri pripravi grškega slovarja, bil pa je tudi zaslužen za ohranitev Wiesthalerjevega latinsko-slovenskega slovarja, ki ga je 28. aprila 1941, ko je gestapo zasedel Zavod sv. Stanislava v Šentvidu, rešil pred uničenjem.

Jerè je sodeloval tudi pri nastanku štirih učbenikov: *Latinska vadnica in slovnica za 1. razred klasične in 5. razred realne*

gimnazije (Ljubljana 1937; avtorji F. Belec, F. Jerè, F. Omerza, I. Samsa), *Latinska vadnica in slovnica za 2. razred klasične in 6. razred realne gimnazije* (Ljubljana 1938; avtorji F. Belec, F. Jerè, F. Omerza, A. Strupi), *Latinska vadnica in slovnica za 3. in 4. razred klasične in 7. razred realne gimnazije* (Ljubljana 1939; avtorji F. Belec, F. Jerè, F. Omerza) in *Latinska vadnica in slovnica za 1. razred nižjih srednjih šol* (Trst 1948; avtorji F. Belec, F. Jerè, F. Omerza, I. Samsa).

Priredil in izdal je tudi dve knjigi: *Molitvenik: z odpustki* (Ljubljana 1941); *Spoved malih grehov: (pogostna spoved)*. Spisal Ph. Scharsch; priredil F. J. (Ljubljana 1926, 1930²).

Med njegovimi prevodi omenimo:

- prevode spisov grških cerkvenih očetov, npr. *Gregorija Niškega izbrani spisi* (1930, Cerkvnenih očetov izbrana dela, 1 zv.). Nekateri so ostali neobjavljeni in so prišli v javnost dolgo po njegovi smrti, npr. *Sv. Gregor iz Nise: Iz življenja svete Makrine* (Tretji dan 24, št. 8 (1995), str. 23–29), *Sveti Gregor iz Nise: Razgovor o duši in vstajenju* (Tretji dan 24, št. 12 (1995), str. 33–40), *Sv. Gregor iz Nise: Otrok Čistega je le čisti ...* (Tretji dan 22, št. 8 (1993), str. 17–21), prevod homilij sv. Gregorja iz Nise (v: *Grški očetje o molitvi*, Celje 1993);

- prevode svetopisemskih besedil iz grščine (ta so bila večkrat ponatisnjena in so izhajala v različnih krajih doma in v tujini): *Sveto pismo Novega zakona* (Ljubljana 1925–1929¹, Ljubljana 1937²–1939, Ljubljana 1948³, Ljubljana 1955 (ponatis iz 1939), Ljubljana 1976 (ponatis iz 1955)); *Sveto pismo nove zaveze* (Celje, 1948; Lemont, Illinois 1949; Trst 1951; Maribor 1958, Celovec 1968, Ljubljana 1961); *Sveto pismo stare zaveze* (Maribor 1958, 1962); *Družinsko Sv. pismo nove zaveze* (Celje 1968, 1976).

Umrle je 25. junija 1958.

Viri

Dokler v svojem *Predgovoru* natančno predstavi avtorje, katerih besedje je vključeno slovar, ter vire, na katere se je pri delu opiral. Če primerjamo seznam s seznamami grške lektire, ki so bili vsako leto objavljeni v šolskih izvestjih gimnazij, je takoj jasno, da gre za pravi šolski slovar, ki vključuje prav tiste pisce in njihova dela, ki so jih v različnih izborih obravnavali pri pouku grščine od 5. do 8. gimnazijskega razreda. Dokler se je pri izboru držal navodil gimnazijskega učnega načrta iz l. 1909, ki je v sicer »železni repertoar« grške lektire vnesel največ novosti, razširil je nabor piscev, učiteljskim zborom in dijakom pa je dal tudi možnost, da si lahko glede na osebne interese in želje izberejo pisce ali dela po svoji izbiri. Viri za besedje, zbrano v slovarju, so bili:

1. izbrani avtorji in njihova dela

- Homer (*Iliada*, *Odiseja*);
- Sofokles (*Ajant*, *Kralj Ojdip*, *Ojdip v Kolonu*, *Antigona*, *Filoktet*, *Elektra*, *Trahinke*);
- Evripid (*Ifigenija pri Tavrijcih*, *Hipolit*, *Medeja*, *Bakhe*);
- Herodot (*Zgodbe*);
- Tukidid (*Peloponeška vojna*);
- Ksenofont (*Anabaza*, *Grška zgodovina*, *Kirova vzgoja*, *Spomini na Sokrata*);
- Platon (*Apologija*, *Kriton*, *Fajdon*, *Evtifron*, *Gorgias*, *Protagora*, *Fajdros*, *Lahet*, *Simpozij*);
- Demosten (politični govori (tj. *Filipike in Olintski govori*), *Govor o vencu*);
- Arijan (*Anabaza*);
- Plutarh (izbrani življenjepisi: *Aristid*, *Perikles*, *Cezar*, *Aleksander*);
- Sveto pismo Nove zaveze.

2. besedje najpogosteje uporabljenih izborov grških tekstov

- *Hrestomatija iz Platona in Aristotela* Kamilla Huemerja – Huemer, K.: *Chrestomathie aus Platon nebst Proben aus Aristoteles*. I.: *Einleitung und Text*. II. *Kommentar*. Hrsg. von –. Wien–Leipzig 1910;

- *Berilo iz Platona in Aristotela* Gustava Schneiderja – Schneider, G.: *Lesebuch aus Platon und Aristoteles*. Für den Schulgebrauch herausgegeben von –. Leipzig–Wien 1912³;

- *Grčija* Stephana Haupta – Haupt, S.: *Hellas. Griechisches Lesebuch*. I. Teil: *Text*. II. Teil: *Erklärende Anmerkungen*. Leipzig–Wien 1910;

- *Izbor iz grških lirikov* Alfreda Bieseja – Biese, A.: *Griechische Lyriker in Auswahl*. I. *Text*. II. *Einleitung und Erläuterungen*. Wien–Leipzig 1905².

3. splošni grški slovarji

- Passow-Rostov *Handwörterbuch der griechischen Sprache* – Passow, F.: *Handwörterbuch der griechischen Sprache*.

Begründet von Franz Passow. Neu bearbeitet und zeitgemäss umgestaltet von Valentin Christian Friedrich Rost, Johann Friedrich Palm, Otto Kreussler, Karl Keil, Gustav Eduard Benseler und Ferdinand Peter. Fünfte Auflage. Leipzig 1841–1857;

- Papejev *Griechisch-deutsches Handwörterbuch* – Pape, W.: *Griechisch-deutsches Handwörterbuch. In drei Bänden, deren dritter die griechischen Eigennamen enthält*. 2. Auflage, bearbeitet von M. Sengebusch. 5. Abdruck. Braunschweig 1908;
- Žepič-Krključev *Grško-hrvatski rječnik* – Žepič, M.; Krključ, M.: *Grško-hrvatski rječnik*. Zagreb 1903.

4. specializirani slovarji za posamezne avtorje

a) za Sofokla

- Dindorf, G.: *Lexicon Sophocleum*. Leipzig 1870;

b) za Homerja:

- Bechtel, F.: *Lexilogus zu Homer. Etymologie und Stammbildung Homerischer Wörter*. Halle 1914;
- Capelle-Seiler: *Vollständiges Wörterbuch über die Gedichte des Homeros und der Homeriden*. Leipzig 1889⁹;
- Autenrieth, G.: *Wörterbuch zu den Homerischen Gedichten*. Für den Schüler bearbeitet von –. Leipzig 1873–1897⁸;
- Harder, C.: *Schulwörterbuch zu Homers Ilias und Odyssee*. Leipzig 1900, 1910²;
- Scheindler, A.: *Wörterverzeichnis zu Homeri Iliadis I–IV (A–D)*. Nach der Reihenfolge in Verse geordnet. Prag–Wien 1888–1919/20⁷;

c) za Ksenofonta:

- Sauppe, G.: *Lexilogus Xenophontus sive index Xenophontis grammaticus*. Lipsiae 1869;
- Gemoll, W.: *Schulwörterbuch zu Xenophons Anabasis, Hellenika und Memorabilien*. Leipzig 1901;

č) za Sveto pismo Nove zaveze:

- Schmollerjev slovar za Novo zavezo – Schmoller, O.: *Ταμειῶν τῆς καινῆς διαθήκης ἐγγχειρίδιον sive concordantiae omnium vocum Novi Testamenti Graeci in angustum deductae. Handkonkordanz zum griechischen Neuen Testament*. Von Otto Schmoller. Neubearbeitet von Alfred Schmoller. Gütersloch 1913⁴.

5. šolski slovarji

a) Schenkl, K.: *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch*. Wien 1859–1897¹⁰ in Schenkl, K.: *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*. Von G. E. Benseler und –. 2 Bde. Leipzig 1873, 1909⁶;

b) Menge, H.: *Griechisch-deutsches Schulwörterbuch*. Berlin 1903;

c) Benseler, G. E.: *Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch*. 7. Aufl. von Georg Autenrieth. Leipzig, B. G. Teubner 1882⁷, 1886⁸, 1896¹⁰.

6. že obstoječi slovenski slovarčki

a) Antona Koritnikova k *Iliadi*:

- *Slovarček k I. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1907/1908, 3–18;
- *Slovarček k II. in III. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1908/09, 3–21;
- *Slovarček k I., II. in III. spevu Iliade*. Ponatisk iz izvestij škofijske gimnazije. V Ljubljani 1909;
- *Slovarček k IV., VI., XVI. in XVIII. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1909/10, 3–25;
- *Slovarček k XXII. in XXIV. spevu Iliade*. Izvestje škofijske gimnazije 1912/13, 3–16;
- *Slovarček k IV., VI., XVI., XVIII., XXII. in XXIV. spevu Iliade*. Št. Vid nad Ljubljano 1913;

b) Andreja Prebila k *Odiseji*:

- *Slovarček k I., V., VI., VII., VIII. in IX. spevu Odiseje*. V Ljubljani 1912;

c) Josipa Pipenbacherja k Demostenu:

- *Slovarček k I. in III. olintskemu ter III. filipskemu Demostenovemu (po Wotkejevi izdaji)*. Ljubljana 1911;

č) Josipa Tomiška h Ksenofontu:

- *Ksenofontov slovar (k dr. Karla Prinza »Izboru iz Ksenofonta« s 26 podobami)*. Dunaj 1909;

d) Franca Jerovška k Herodotu:

- *Besede in rekla, namenjena učencem, ki se pripravljajo na čitanje sedme knjige Herodotovih zgodopisnih raziskavanj*. (ἩΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ἈΛΙΚΑΡΝΗΣΣΕΟΣ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΒΔΟΜΗ ἘΠΙΓΡΑΦΟΜΗΝΕ ΠΟΛΥΜΝΙΑ). V Ljubljani 1911.

7. slovenski prevodi grških avtorjev

a) Sofoklov *Ajant*

- *Ajant*. (Žaloigra, ki jo je pisal Sofokles; poslovenil M. Kr. [Matija Valjavec]) GS 4 (1861), zv. 7, 83, 89, 94–95, 103–104, 115–116;

- *Sofoklov Ajant*. Žaloigra, ki jo je iz grščine poslovenil Kračmanov Matija [Valjavec]. V Celovcu 1863;

b) Sofoklov *Ojdip na Kolonu* – Sofoklejev *Edip na Kolonu*. Životopis Sofoklejev in uvod napisal, dramo prevel in opomnje dodal R. Perušek. V Novem Mestu 1892;

c) Platonova *Apologija* in *Kriton* – Platonov *Kriton in Apologija*. Iz grščine poslovenil Ivan Božič. V Celovcu 1862;

č) Ksenofontovi *Spomini na Sokrata* – *Ksenofontovih spominov na Sokrata čvetero bukve*. (*Memorabilia*). Poslovenil Ladislav Hrovat. V Celovcu 1862;

d) nekaj spevov Homerjeve *Odiseje*

- *Homerove Odiseje I. spev*. Poslovenil M. Valjavec. SG 1854, 54–58;
- *Navzikaja*. (Odlomek iz *Odiseje*; poslovenil J. Šuman). SG 8 (1865), zv. 11, 257–264 (verzi 1–331);
- *Kraljična Navsikaja*. Šesti spev *Homerove Odiseje* poslovenjen i poklonjen gospodični Reziki Zabukošekovi. Celovec 1865;
- *Odiseje IX. spev*. (Kermavner, V.) Izvestje celjske gimnazije 1870, 19–33;
- *Odiseje I. spev*. (Kermavner, V.) Izvestje celjske gimnazije 1871, 17–28.

Ne navadno je, da Dokler kot vir omenja samo prevode *Odiseje*, ne pa tudi prevode iz *Iliade*, ki jih je bilo več kot prevodov iz *Odiseje: I. bukve iz Iliade*. Poslovenil iz geršog Jan. Terdina. Kuga–Jeza. SB 1852, 14–15, 21–23, 35–36, 45–46, 61–62, 69–70, 84–86, 92–94, 110–112; *Devetnajste bukve Homerove Iliade*. (Koseski) N 10 (1852), 273–274, 277, 281, 289–293; *Iliade XVI. spev*. (Ljubič, J.) N 1960, št. 36 (5. september), 386, in št. 46 (14. november), 369–370; *Ahilejev škit*. (Hom. Iliad. XVIII. 468–590 (J. Ljubič) GS 4 (1861), zv. 7, 49–50; *Teihoskopija. Iz Ilijada III, 121–144*. Poslovenil J. Ljubič. Nanos 1862, 119–125; *Ilijade VI. spev*. (Poslovenil Fr. Celestin). SG 10 (1867), 97–99, 113–115, 129–130, 145–146, 161–164; M. Otoški [Frančišek Marešič]: *Odlomek I. speva Ilijade*. Slovenska lipa 1868/1869, list 4–7, 9–10; Svetina, J.: *Odlomek iz Ilijade 16. bukev*. DV 1868/1869, 271–273 (verzi 1–47); *Razne dela pesniške in igrokazne Jovana Vesel Koseskega*. V Ljubljani 1870, 222–302 (1., 3., 5., 12., 14., 19. spev *Iliade*).

Pri delu z izvirkni je uporabljal kritične izdaje, ki sta jih izdajali dve najbolj uveljavljeni založbi: nemška Teubner (Bibliotheca Teubneriana), ki jo je l. 1811 ustanovil Benedictus Gottheld Teubner in je sprva izvirne in pozneje tudi kritične izdaje klasičnih piscev izdajala od l. 1849 naprej, in avstrijska Hölder-Pichler-Tempsky, sicer ena najstarejših založb na svetu, saj deluje že od l. 1690.

Rezultati

Leta 1913 je bil rokopis grškega slovarja pripravljen. Ko je bilo slovarko gradivo oddano, se je Odbor Društva slovenskih profesorjev obrnil na deželni odbor, da bi pri ministrstvu izposloval potrebna sredstva, v prošnjo za sofinanciranje pa ga vključila tudi Slovenska matica.

Vsi trije sodelavci, Dokler, Breznik in Jerš, so prispevali tudi uvodna besedila k slovarju. Anton Dokler je napisal kratek informativni »Predgovor«, v katerem je predstavil obseg slovarknega gradiva, uporabljene vire in sodelavce ter dal nekaj osnovnih pojasnil.

Drugo besedilo z naslovom »Etimologija« je napisal Anton Breznik, v njem pa je podal nekaj splošnih pojasnil glede etimologij, vključenih v slovar, ter primerjalne sezname glasovnih sprememb od indoevropsčine do jezikov, ki so vključeni v etimološko obravnavo. Prav Breznikove etimološke razlage več kot 2000 besed v slovarju s številnimi primerjavami ter predstavljenimi paralelami in etimološkimi ustreznici v drugih jezikih so tisto, kar daje Doklerjevemu slovarju posebno vrednost in mu zagotavlja posebno mesto med šolskimi slovarji. Pri obravnavi se je Breznik opiral na najboljše etimološke slovarje:

- Boisacq, É.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Heidelberg 1907;
- Walde, A.: *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1910²;
- Berneker, E.: *Slavisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg 1908;
- Kluge, F.: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Straßburg 1910⁷.

Obravnavo etimologij in poglavij s področja primerjalnega jezikoslovja so učni načrti za avstrijske gimnazije praviloma sicer odsvetovali, saj naj bi bile te vsebine prezahtevne za gimnazijski nivo pouka. Redki so šolski slovarji, ki vključujejo etimološke razlage besed, če pa jih, so te praviloma zelo kratke. V nobenem šolskem slovarju za grški jezik pa, vsaj po mojem vedenju, niso etimologije obdelane tako natančno, kot so v Doklerjevem. Morda uporabnika včasih presenetli Breznikova izbira gesel, ki jih dopolni z etimološko razlago, saj gre pogosto za redke in nenavadne besede. Ko pa etimologije natančneje vzamemo pod drobnogled, ugotovimo, da gre v večini primerov za tiste besede, ki imajo etimološko sorodne besede tudi v slovenščini. Nedvomno je želel s tem dati prav poseben poudarek in pomen slovenskemu jeziku, še zlasti ob dejstvu, da v

času, ko je slovar izšel, avstrijska oblast še vedno ni dovoljevala pouka grščine v slovenskem jeziku, ampak je bila učni jezik nemščina, in to kljub temu, da so bili zanj na voljo vsi ustrezni učni pripomočki razen slovarja.

Tretje spremno besedilo z naslovom »Lastna imena« je napisal Franc Jerè. V njem je obsežno in podkrepjeno s številnimi primeri predstavil pravila za slovenjenje grških lastnih imen in imen prebivalcev; pri tem je izhajal deloma iz ustaljene rabe, deloma iz dejstva, da je raba nihala in da so različni prevajalci imena različno slovenili. Prav zato je skušal pravila poenotiti, kolikor bi to le bilo mogoče. Zanimivo pa je, da imena, ki so bila vključena v sam slovar, niso bila poslovenjena; Jerè je uporabniku ponudil samo pravila in prepustil končno rešitev glede slovenjenja.

Četrto spremno besedilo so v slovarju uporabljene kratice, in sicer:

- kratice piscev in njihovih del ter
- posebne kratice, ki vključujejo okrajšane slovnične termine, kratice jezikov in nekatere posebne kratice.

Na koncu slovarja so na treh straneh zbrani »Dostavki in popravki«. Tu je Dokler zbral popravke, ki so se nabrali med korigiranjem v tiskarni že postavljenega besedila:

- popravke napak, ki so se prikradle v slovarsko besedilo (večinoma gre za popravke dolžin in naglasov),
- minimalna dopolnila, s katerimi je želel natančneje pojasniti posamezna gesla, ter
- na novo dodana gesla, ki večinoma izvirajo iz Platonovega dialoga *Fajdros* in jih je avtor dodajal slovarju v času, ko so stavi slovar postavljali za tisk.

Slovar, ki sta ga odlikovali tudi zelo lepa grafična podoba (lepe in pregledne črke) in lična zunanost, je v celoti pregledal Franc Jerè, korekture pa so naredili Jože Debevec, Anton Koritnik, Jožef Prešeren in Jakob Tršan. Izid slovarja sta gmotno podprla ljubljanska škofija (škof Jeglič, duhovniki in Katoliško tiskovno društvo) ter – sicer s skromnim prispevkom, pa vendar – tudi prosvetno ministrstvo. Založil ga je Zavod sv. Stanislava v Šentvidu ob podpori Katoliškega tiskovnega društva in še isto leto je šel v tisk. Iz Doklerjevega predgovora lahko sklepamo, da je bil slovar natisnjen po aprilu 1915.

Z izidom slovarja na začetku prve svetovne vojne je bilo zaključeno sedemletno delo. Ob tem ne bo odveč opozoriti tudi na to, da je Doklerjev slovar prvi večji slovenski slovar, ki je bil rezultat skupinskega dela; drugi slovarski projekti so bili običajno avtorsko delo enega samega človeka. Porazdelitev nalog je omogočila, da je bil končan še pred začetkom vojne in je lahko kljub težkim vojnim razmeram in kljub velikemu obsegu (848 strani) izšel v celoti.

Odzivi

Slovar je izšel brez velike publicitete, kar glede na dejstvo, da je bila prva svetovna vojna v polnem razmahu, ni bilo nenavadno; tudi odzivi nanj so bili skromni. Isto leto je v reviji *Čas* izšla kratka notica o izidu slovarja: »Za pouk grščine v slovenskem jeziku po naših gimnazijah doslej nismo imeli slovarja, zato je šolska oblast delala vedno težave. Te ovire poslej ne bo več. Slovar, in sicer izboren slovar imamo: skrbno sestavljen, etimološko obogaten, jezikovno lep, krasno tiskan; lahko smo ga veseli in zavod sv. Stanislava je lahko ponosen nanj. Ker je privzeto v slovar tudi besedje N.Z. (Nove zaveze), bo slovar dobro služil tudi pri študiju sv. pisma.«

Leto pozneje (1916) je Janez (Ivan) Samsa v reviji *Dom in svet* objavil obsežnejšo predstavitev slovarja, ki jo je začel z dramatičnim uvodom: »Slovenski besednjak v obsegu 848 strani je tako redka prikazen, kakor cvetje bajne aloe, ki se pojavi menda vsakih sto let ... V dobi, ko se tej preklicani grščini napoveduje vedno nova ofenziva in ko se ji prerokuje brezčasna smrt in splošna pozabljenost! Toda tu je; ne daleč od strelskih jarkov, skoro med granatami je zagledal luč sveta ...«. V nadaljevanju je podal splošni opis slovarja, vire, ki so jih sestavljavci uporabljali pri delu, uporabljene prevode grških del (in težave, ki jih je pomenilo dejstvo, da za vsa dela, katerih besedišče je zbrano v slovarju, ni slovenskih prevodov), uporabljene posebne (priročne) slovarčke, etimologije in njihov pomen, vire za primerjavo etimologij in nekaj primerjav, dodal pa je tudi nekaj težjih primerov slovarskih gesel in njihovih razlag. Posebej je izpostavil Jerétov prispevek o lastnih imenih ter odlike slovarja, med katerimi je pohvalil tudi zunanjo in grafično podobo slovarja, ki je, če jo primerjamo s sodobnimi tujejezičnimi slovarji, zelo pregledna in vizualno privlačna. Samsa je svojo oceno zaključil z besedami: »In tako ne bo nobene tudi zaželeno ovire več, da bi se grščina ne mogla tudi v višji gimnaziji poučevati v materinščini. Kaj pa latinski slovar? Videant consules!« Samsa je še nekoliko razširjeno oceno slovarja dve leti pozneje objavil tudi v *Reviji za avstrijske gimnazije (Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien)*.

Primat Doklerjevega slovarja

Izid slovarja je bil zelo pomemben za pouk grščine, saj je bilo mogoče pričakovati, da bo z njim izpolnjen osnovni pogoj, ki ga je avstrijska šolska oblast postavila glede uvedbe slovenskega učnega jezika pri grščini: izdaja grško-slovenskega slovarja. A togi birokratski aparat avstrijskega šolstva je mel počasi. Šele l. 1918, tik pred razsulum avstroogrške monarhije, je bil izdan še zadnji odlok glede pouka klasičnih jezikov: ministrstvo je s posebnim ukazom 23. avgusta 1918 odredilo, naj bo tudi pri grščini od V. razreda naprej učni jezik slovenščina.

Od izida dalje je bil Doklerjev slovar standardno pomagalo pri pouku grščine na gimnazijah. Še vedno so nastajali tudi učbeniki in učni pripomočki za pouk grščine, čeprav so bili redki. Prvi slovenski učbenik za klasične jezike, ki je izšel po prvi svetovni vojni, je bila *Grška slovnica* Frana Bradača in Josipa Osane (1919), ki je nadomestila prvo slovensko grško slovnico, Tominškovo *Grško slovnico* (1908). Kot dopolnilo k svoji slovnici je Bradač izdal še *Grško vadnico* (1920), ki je nadomestila Tominškovo vadnico (1908). Slovnica in vadnica sta enako kot Doklerjev slovar postali standardna učbenika za pouk grščine na klasičnih gimnazijah.

Leta 1933 je Rudolf Južnič v Ljubljani izdal *Grško čitanko za gimnazije. I. del*; čitanko je dr. S. Bosanac, rektor višje pedagoške šole v Zagrebu, prevedel tudi v hrvaščino. K čitanki je Južnič še isto leto izdal tudi *Tolmač*, ki je združeval komentar in priročni slovar, l. 1939 pa je v Ljubljani kot dopolnilo k čitanki izdal še *Izbor iz Plutarha. Dodatek h grški čitanki I. del. Za VI. razred klasičnih gimnazij*.

Bradačeva vadnica je med drugo svetovno vojno l. 1944 doživela nenavaden skrajšani ponatis. Velik del vadnice je kaligrafsko prepisal Silvo Kopriva, prepis pa so litografsko ponatisnili. Leta 1950 je Bradač pripravil novo izdajo vadnice (*Grška vadnica za IV. in V. razred klasične gimnazije*), ki je doživela drugo izdajo l. 1968, l. 1951 pa je poskrbel tudi za novo izdajo slovnice (*Grška slovnica za klasične gimnazije*).

Po ukinitvi klasičnih gimnazij na Slovenskem v l. 1958 in po izgonu grščine iz šole dvajset let ni bilo nobenega novega učbenika za grščino. Leta 1978 pa je zasl. prof. dr. Erika Mihevc Gabrovec za potrebe tečaja grščine na fakulteti pripravila nov učbenik, temelječ na izvornih besedilih, urejenih v vsebinske sklope; ta učbenik je z nekaj dopolnili in predelavami doživel že veliko izdaj in je še danes standardno študijsko pomagalo za pouku grščine na univerzi. Nova slovenska *Grška slovnica* je izšla l. 1997; napisal jo je Matjaž Babič. Slovnica je bila l. 2000 dotiskana v prenovljeni podobi.

Ponatisi

V Sloveniji ob drastično okrnjenem pouku latinščine, sploh pa grščine, po novem natisu Doklerjevega slovarja ni bilo potrebe; nekdanji dijaki klasičnih gimnazij so ga imeli večinoma vsi v svojih domačih knjižnicah, drugi so se morali vpisati na čakalne liste v antikvariatih, če so imeli izjemno srečo, pa so ga kdaj pa kdaj lahko kupili takoj. V redni prodaji ga je bilo mogoče kupiti le v zamejstvu v Italiji, kjer je bil ponatisnjen za potrebe slovenskih zamejskih gimnazij. Faksimiliran reprint slovarja je izšel pri Deželnem šolskem uradu v Trstu med letoma 1970 in 1984; tja smo ga hodili kupovat tudi študenti klasične filologije iz Slovenije, pa tudi dijaki, ki smo se grščino učili fakultativno, kar je bilo na nekaterih gimnazijah omogočeno konec osemdesetih let. Slabosti ponatisa sta bila papir in vezava, saj so se slovarji ob intezivni uporabi zelo hitro izrabili.

Sredi devetdesetih let so bile v Sloveniji znova objune klasične gimnazije (npr. Škofijska klasična gimnazija Šentvid) ali uvedene klasične paralelke (Gimnazija Poljane, I. gimnazija Maribor ...) in na nekaterih šolah so ponovno uvedli pouk grščine v šolski predmetnik.

Decembra 1995 je akad. red. prof. dr. Kajetan Gantar v reviji *Raziskovalec, Revija za komunikacijo v znanosti* spomnil na 80-letnico izida Doklerjevega slovarja. V prispevku je spregovoril o pomenu slovarja za filologijo in slovensko kulturo, o njegovem nastajanju kot skupinskem projektu, o vrednosti in pomenu Breznikovih etimoloških razlag, o slovarju kot kulturni dediščini in njegovem pomenu za humanistično izobrazbo ter pomenu te za razvoj slovenske nacionalne kulture, o njegovem pomenu za izobraževanje vrste slovenskih intelektualcev, o pomenu za prevajanje del grške književnosti, o razmerah v šolstvu skozi čas, o vlogi in pomenu humanistične izobrazbe in projektov, pa tudi o prikrajšanosti humanistike; pisec razmere ocenjuje skozi prizmo usode grščine, ki je z ukinitvijo klasičnih gimnazij povsem izginila iz predmetnikov slovenskih šol. Opozoril je tudi na zastarelost etimologij, na pomen številnih novih spoznanj na področju grščine (npr. dešifriranje linearne B pisave), s čimer so bile postavljene pod vprašaj tudi številne razlage mitoloških, zgodovinskih, geografskih pojmov, opisi predmetov (orožje, orodje, vozila), mere in uteži idr. in na nujnost posodobitve slovenskega besedja. Čeprav je prispevek hvala slovarja, ne more prikriti grenkega priokusa zaradi stanja grščine ter verjetnega dejstva, da grškega slovarja, niti prenovljenega, še lep čas ne bo.

Zaradi ponovne oživitve pouka grščine na gimnazijah, pa tudi zaradi vse večjega zanimanja za študij klasičnih jezikov (Oddelek za klasično filologijo nikoli v zgodovini svojega obstoja ni imel toliko študentov kot prav v devetdesetih letih) ter študij primerjalnega in splošnega jezikoslovja (grščina je bila obvezen del tudi teh študijskih programov) je postal slovar še težje dostopen. Zato se je Cankarjeva založba l. 1998 odločila za ponatis slovarja. Odločitev je bila sprejeta zelo hitro, hitra pa je bila tudi izvedba, kajti slovar je bil l. 1999 za potrebe ponovno uveljavljenega pouka grščine na nekaterih slovenskih srednjih šolah ter za potrebe tečajev in študija na univerzi ponatisnjen v nespremenjeni izvorni obliki, torej z nespremenjeno vsebino, z izvirnimi pisavami in z enako razporeditvijo gradiva.

Predgovor k fotomehaničnemu ponatisu je napisala zasl. prof. dr. Erika Mihevc Gabrovec, dolgoletna predavateljica za latinski in grški jezik na Oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V njem je predstavila pomen ponatisa Doklerjevega slovarja in nekatera dejstva iz njegove zgodovine ter opozorila na nujnost posodobitve.

Digitalizacija

V letih 2007/2008 se je znova pokazalo, da izvodi slovarja pohajajo in da jih je mogoče dobiti le še redkokje. V to leto sega pobuda dr. Gorazda Korošca, nekdanjega sodelavca Filozofskega inštituta ZRC SAZU, ki se je približno dve leti prej na lastno pest lotil digitalizacije slovarja in jo tudi končal, nato pa je najprej Založbi ZRC in nato Oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete v Ljubljani digitalno verzijo predstavil in predlagal, da bi jo izdali na zgoščenki. Dr. Vojslav Likar, ki je tedaj vodil Založbo ZRC, je menil, da je projekt zaradi majhnosti trga komercialno nezanimiv, je pa po posvetu s člani Oddelka za klasično filologijo ter Katjo Pavlič z Zavoda za šolstvo RS predlagal, da bi slovar izdali kot prosto, javno dostopno elektronsko publikacijo na strežnikih ZRC SAZU, s čimer bi slovar postal javna kulturna dobrina, dostopna vsem, tako študentom in strokovni javnosti, kot tudi vsem, ki jih stara grščina zanima. S pobudo se je dr. Likar obrnil na štiri institucije: Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani, SAZU, ZRC in Zavod za šolstvo RS; podporo pa je iskal tudi pri akademikih (akad. prof. dr. Jože Krašovec, akad. prof. dr. Kajetan Gantar). Odgovor Filozofske fakultete na to pobudo je prišel 17. marca 2009, v njem pa je tedanji dekan dr. Valentin Bucik izrazil pripravljenost sofinancirati projekt pod pogojem, »da bo dostop elektronske verzije slovarja možen tudi neposredno s strani Znanstvene založbe Filozofske fakultete« (to se pozneje ni uresničilo, ker bi moral biti slovar v tem primeru na strežniku FF, kar pa bi pomenilo, da bi morala FF nositi vse stroške priprave slovarja za postavitev na splet, skrbeti za dostop in za vzdrževanje). Na Zavodu za šolstvo RS je bila glavna sogovornica Katja Pavlič. S tem so bila zagotovljena sredstva za plačilo digitalizacije dr. Korošcu ter druge stroške, povezane s projektom.

Vse omenjene ustanove so tudi s podpisom pogodbe podprle namero, »da bodo v interesu širjenja klasične kulture kot nedeljivega dela nacionalne kulture slovenskega naroda in v interesu širjenja izobraževanja in poznavanja jezika stare grščine kot soizdajatelji podprli projekt digitalizacije in spletne objave Doklerjevega 'Grško-slovenskega slovarja', pri čemer so izhajale iz ugotovitve, da zaradi zasnove splošnega in gimnazijskega izobraževanja v Sloveniji ter zelo šibke prisotnosti pouka klasične grščine v njem zanimanje za staro grščino v Sloveniji usiha kljub dejstvu, da je antika postavila trdne temelje domala vseh modernih disciplin. Vse ustanove so se s podpisom pogodbe zavezale tudi k plačilu finančnega prispevka. Založba ZRC je prevzela celotno organizacijo priprave in končno realizacijo projekta do njegove spletne objave na spletnem portalu založbe, prevzela je koordinacijo z dr. Gorazdom Korošcem, ki je slovar digitaliziral, ter se zavezala za ureditev in odkup materialnih pravic za slovar, pokrila je neposredne stroške računalniških postopkov, potrebnih za objavo digitaliziranega slovarja v javno dostopni spletni obliki, ter poskrbela za enotno naslovno spletno stran.

Med pripravami za prenos na splet se je omenjala tudi možnost priprave aplikacije za prenos slovarja na osebne računalnike. V ozadju objave slovarja na spletu pa je bila želja, da bi slovar postal izhodišče za nadaljnje delo, za posodobitev in razširitev. V drugi polovici l. 2009 in v prvi polovici l. 2010 je podjetje Amebis slovarko gradivo pripravilo za objavo na spletu, do katere je prišlo v drugi polovici l. 2010. Spletna verzija je imela kar precej pomanjklivosti; pojavljale so se težave s vmesnikom v okolju ASPplus, pri iskanju so nastopale težave z diakritičnimi znaki, težave pa so bile tudi z geselskimi podiztočnicami in fonti; spletna verzija je neprimerno bolje delovala kot slovensko-grški slovar. Njena pomanjkljivost je bila poleg številnih tipkarskih napak, ki so nastale med digitalizacijo, tudi ta, da je slovensko besedje ostalo takšno, kakršno je bilo v izvornem Doklerju, torej na ravni izpred stotih let.

Prenova slovarja

Projekt Doklerjevega slovarja se je nadaljeval poleti 2012; vodstvo Založbe ZRC je medtem prevzel mag. Aleš Pogačnik, ki se je najprej lotil nedokončanega urejanja materialnih avtorskih pravic. Naključje je nanese, da sta se jeseni 2012 na Pogačnika sočasno in neodvisno ena od druge obrnili dve, za Doklerjev slovar zainteresirani stranki. Prva je bil pisec te uvodne besede s predlogom, da bi veljalo razmisliti o posodobitvi ne le slovenskega besedja, ampak celega slovarja ali pa

celo o pripravi povsem novega slovarja; glavna pobuda za ta predlog je bilo nezadovoljstvo z okorno spletno verzijo slovarja. Kmalu zatem sta Marija Besednjak in Tomaž Simčič (tedanji vodja urada za slovenske šole pri Deželnem šolskem uradu Furlanije - Julijske krajine) na Aleša Pogačnika naslovlila vprašanje, ali bi lahko Doklerjev slovar ponatisnili za potrebe pouka v zamejstvu, ker so zaloge v Trstu in Gorici pošle. Čeprav je bilo prvotno predvideno, da bomo pripravljali povsem nov slovar, ki bi vključeval tudi gradivo Doklerjevega slovarja, smo se zato, ker je bilo nujno, da dijaki na naših zamejskih šolah čim prej dobijo slovar za pouk, odločili za posodobitev Doklerjevega slovarja.

Ko sta začetek projekta podprla vodstvo ZRC SAZU in predstojnik Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU dr. Marko Snoj, so stekli pogovori o dejanskem začetku del. Po prvotnem načrtu naj bi slovar posodobila dr. Barbara Zlobec Del Vecchio, profesorica na Državnem znanstvenem liceju s klasičnim oddelkom »France Prešeren«, in doc. dr. Matej Hriberšek z Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Oba sva slovar že vrsto let uporabljala kot pedagoga, zato sva dobro poznala njegove odlike in slabosti. Februarja 2013 je Založba ZRC projekt uspešno prijavila na Javno agencijo RS za knjigo na triletni razpis. Še isti mesec je bila pripravljena prva elektronska baza slovarskega gradiva, izhodišče za delo, ki je sledilo.

Marca 2013 so bila sklenjena soglasja z Doklerjevimi dediči, ki jih je poiskala Avtorska agencija Slovenije. Vsi, ki smo sodelovali pri tem projektu, se dedičem Antonu Šefu, Mariji Blažej, Bogdani Mesojedec, Otiliji Dokler in Maji Dokler tudi na tem mestu posebej zahvaljujemo za dovoljenje, da smo dragoceno slovarsko gradivo lahko ohranili pri življenju.

Septembra 2013 so se začeli pogovori z Deželnim šolskim uradom Furlanije - Julijske krajine o sofinanciranju projekta; dogovor je bil sklenjen novembra 2013. V tem času sva oba predvidena sodelavca intenzivno pregledovala in popravljala slovarsko gradivo (velik del sva opravila že prej), pospešeno delo pa se je začelo januarja 2014, ko je postalo jasno, da brez pomoči ne bo šlo. Kot pregledovalci so nam na pomoč priskočili: Živa Borak (filologinja in literarna komparativistka), Primož Ponikvar (leksikograf) in nekaj študentov grščine z Oddelka za klasično filologijo FF v Ljubljani: Gašper Kvartič, Urban Debevec, Jan Peternelj in Julija Hoda.

Marca 2014 so sledili prvi vnosi korektur v slovarsko elektronsko bazo, ki jo je s pomočjo Mira Romiha in podjetja Amebis sproti urejal in segmentiral Aleš Pogačnik. Korekture so se nadaljevale do junija 2014, ko je bil opravljen tudi prvi poskusni prelom. Takrat je bilo tudi že jasno, da kljub vsem prizadevanjem slovar v letu 2014 ne bo mogel iziti, zato je bil izid prestavljen v naslednje leto. V poletnih in jesenskih mesecih smo slovarsko gradivo korigirali in dopolnjevali, pozno jeseni in tja do januarja pa je sledila zadnja faza: posodobitev etimologij. Februarja 2015 je bil opravljen prelom za šolski slovar, marca in v začetku aprila so potekale korekture, konec aprila in v začetku maja pa je bil slovar natisnjen. Tiskani šolski obliki se je pridružila tudi prenovljena spletna objava različice slovarja iz leta 1915.

Vsebinski popravki v prenovljenem slovarju

Izhodišče za delo na posodobitvi Doklerjevega je bila digitalizirana verzija slovarja, za katero je poskrbel Gorazd Korošec. Že prvi površni pregled je pokazal, da je v digitalni različici veliko ključnih napak oziroma zatipkov in napak, ki jih je deloma zakrivila tudi izvorna zasnova slovarja, v kateri so se avtorji odločili za pogostokrat precej nekonvencionalno obravnavo iztočnic. V izdaji iz leta 1915 so številne zaporedne iztočnice namreč povezovali z zavitimi oklepaji. Zato je bilo takoj jasno, da bo treba delo organizirati na več ravneh:

1. Odpravljanje napak v digitaliziranem slovarskem gradivu

To je bila naloga pregledovalcev, ki so digitalizirano verzijo slovarja primerjali z natisnjenim slovarjem in izvodom slovarja dr. Zlobčeve, v katerega je že od leta 2008 vpisovala popravke. Pregledovalci so torej preverjali obstoječo slovarsko bazo z izvornim Doklerjem, iskali in odpravljali napake, zatipke, razlike oz. odstopanja, do katerih je prišlo pri digitalizaciji slovarja, skratka optimizirali so slovarsko besedilo, ki je postalo izhodišče za nadaljnje delo. Najpogostejše napake so bile:

- napačni naglasi besed;
- napačni pridih;
- zamenjava podobnih črk, do katere je prišlo pri optični prepoznavi, npr.
 - zamenjava črk υ (ipsilon) in ν (ni);
 - zamenjava črk κ (kapa) in χ (hi);
 - zamenjava črk ρ (tau) in φ (fi/phi);
 - zamenjava črk σ (sigma) in ο (omikron);
 - zamenjava črk θ (theta) in ü (ipsilon s preglasom)
- napačna prepoznavna slovenskega besedila in zamenjevanje latinичne pisave z grško pisavo in obratno;

- neprepoznavna nekaterih znakov (npr. končnega glasu sigma – ς);
- napačna prepoznavna besedila v okrepljenem tisku;
- zmeda pri združenih iztočnicah, kjer je postavitev v slovarju nekoliko bolj zapletena in jih ni bilo mogoče računalniško dobro prepoznati;

- zamenjave pri ločilih (vejice s pikami in obratno; dvopičja s podpičji in obratno);
- manjkajoči znaki, zlasti posebnih znamenj (znak za klicaj, znaki za številke ...);
- napačna prepoznavna in zapis grafično zahtevnejših znakov (npr. znakov z več diakritikami itd.) ...

Napak je bilo več tisoč; kljub štirim korekturam besedila smo pri zadnji korekturi še vedno naleteli na nekatere prej spregledane.

2. Urejanje slovarske baze

Za prvo urejanje slovarske baze je še pred začetkom dela na slovarju poskrbel Aleš Pogačnik, ki je med redakcijo baze nadziral in korigiral oba, ki sva delala na slovarskem gradivu (Živa Borak, Matej Hriberšek). Kljub temu je bilo delo na Doklerjevem slovarju posebno zahtevno zaradi raznolikosti, številnih posebnosti in izjem. Največja težava je bila, da nismo izhajali iz predhodno zasnovanega enotnega sistema, ki bi predvidel vse mogoče posebnosti in morebitna odstopanja, ampak je bilo treba iz obstoječega gradiva in že oblikovanega – čeprav v nekaterih pogledih precej nedodelanega – sistema ustvariti nov, kar se le da poenoten sistem. Prav zato so posodabljanja in poprave starejših slovarjev včasih zahtevnejši od priprave novih slovarjev, kjer je sistem dela določen vnaprej in ga je mogoče zlahka sprotno prilagajati in modificirati. Doklerjev slovar pri tem ni izjema. Vseskozi sta nastajali dve slovarski podatkovni bazi, in sicer:

a) Dokler 1915 – Ta baza je neposredna elektronska različica oz. kopija izvirnega slovarja iz l. 1915 z vsemi posebnostmi, pa tudi napakami, ki jih najdemo v njem. Baza je kmalu po izidu tiskanega slovarja nadomestila prvotno digitalizirano različico kot izvirni Doklerjev slovar na slovarskem portalu Termania (www.termania.net). Izvirni Dokler je kot prvi in edini obsežnejši slovar za staro grščino pri nas pomemben in še vedno uporaben ne le za filologe in vse, ki se ukvarjajo s staro grščino, ampak ima tudi dokumentarno vrednost zaradi slovenskega besedja; s tem bo na voljo tudi vsem raziskovalcem slovenskega jezika.

b) Dokler 2015 – Izhodišče za to bazo je bila prva baza (Dokler 1915). V to bazo smo pregledovalci in dopolnjevalci vnesli vse popravke, spremembe, dopolnila, poenotenja in izboljšave. Na podlagi te baze je nastal tudi ta slovar in baza bo pripravno izhodišče za morebitno nadaljevanje dela na slovarju in njegovi razširitvi.

3. Posodobitev slovarskega gradiva

Vsebinski popravki slovarja so bili moja zadolžitev in glavni razlog za prestavitev izida šolskega slovarja v leto 2015. Prve popravke sem precej ambiciozno delal kar na A3 fotokopije izvirnega slovarja. Prva korektura, ki sva jo opravila z Barbaro Zlobec Del Vecchio, je bila namenjena zlasti posodobiti in dopolnitvi slovenskega besedja, odpravi preveč arhaičnih izrazov in nadomestitvi s sodobnejšimi (te popravke so pregledovalci vnesli v slovarsko bazo). Ob natančnejšem pregledu narejenega pa se je takoj pokazalo, da takšen poseg ne bo dovolj, če hočemo uporabnikom ponuditi kakovosten posodobljen slovar. Zato je prvemu pregledu sledilo še pet pregledov in dopolnitev.

Drugi pregled in dopolnitev sta bila namenjena dodatni posodobitvi slovenskega besedja, razširitvi slovenskih pomenov, vključitvi dopolnilnih razlag gesel in dodajanju prevodnih različic k posameznim grškim primerom.

Tretji pregled je bil namenjen ureditvi kratic. Izvirni slovar je pri kraticah velikokrat nedosleden; danes pa nam elektronska obdelava slovarskega gradiva omogoča, da jih – če je le gradivo ustrezno označeno – v celoti uredimo. Kratice so bile poenotene, nekatere so bile opuščene, nekatere spremenjene, nekatere tudi dodane. V posodobljeni izdaji slovarja ni več kratic avtorjev; vsi pisci so namreč izpisani s celim imenom, enako tudi njihova dela, ki so bila v prvotnem Doklerju pogosto okrajšana. Edina ohranjena kratica je *NT* (*Novum Testamentum*, 'Nova zaveza').

Pri četrtem pregledu so bila poslovenjena vsa imena. Izvirni Dokler imen ne izpiše in ne sloveni, prav tako pogosto tudi izimenskih pridevnikov ne. V posodobljeni izdaji so vsa imena poslovenjena skladno s trenutno veljavnimi načeli za slovenjenje imen; pri nekaterih imenih so navedene tudi možne dvojnice. Večinoma se opirajo na standardni pripomoček za slovenjenje antičnih imen, priročnik Bronislave Aubelj *Antična imena po slovensko* (Ljubljana: Modrijan 1997). Poslovenjeni so tudi izimenski pridevniki.

Peti pregled je bil namenjen ureditvi ločil, ker je v izvirnem Doklerju pri ločilih veliko nedoslednosti. Obenem je bilo odstranjenih ogromno oklepajev; s prvotnih več kot 60.000, kolikor jih je bilo v bazi, se je njihovo število zmanjšalo za polovico.

Edina nedoslednost, ki je dediščina izvirnega slovarja, je ta, da Dokler enkrat najprej navede prevod in nato primer ali več primerov v grščini, drugič pa ravno obratno, najprej primer in nato prevod. Poenotenje tega bi vzelo vsaj dvakrat

toliko časa in energije, kot smo ju vložili v celoten projekt; tega si zaradi stiske s časom in omejenega sofinanciranja nismo mogli privoščiti. Pri pregledih, ob katerih so mi pomagali tudi drugi sodelavci, smo vseskozi odpravljali napake, urejali nedoslednosti pri označevanju in okrajšavah ter skušali poenotiti pogosto raznolike strukture gesel (v nekatere smo vnesli tudi nekaj sprememb); posebej smo bili pozorni na sopomenke. Dostavke in popravke, ki jih je Dokler dodal na koncu prve izdaje slovarja, smo upoštevali in vnesli v gesla, samega geslovnika pa nismo širili. Obenem smo slovnične oblike, ki so pri izvornem Doklerju pogosto okrajšane (npr. glagolske oblike, sklonske oblike, oblike pridevnikov ...), izpisovali v celoti. Gradivo smo urejali ne le strukturno (urejanje slovarske baze), ampak tudi oblikovno. Mestoma smo gesla zaradi večje jasnosti členili natančneje, kot so pri Doklerju.

Zadnji, šesti pregled, je bil namenjen posodobitvi etimologij. Pri etimologijah smo sprva omahovali, ali naj jih obdržimo ali naj jih, glede na to, da gre za šolski slovar, izločimo. Odločili smo se, da jih iz pietete in spoštovanja do vseh treh piscev slovarja, še posebej Antona Breznika kot avtorja, zadržimo, posodobimo in popravimo. Predvidevanje, da od več kot 2000 etimologij v slovarju veliko teh ni več aktualnih, se je izkazalo za zmotno, ker je bil Breznik pri delu zelo natančen, opiral pa se je tudi na najboljše etimološke priročnike svojega časa. Ob pregledu in korekturi etimologij jih je bilo več kot 500 izločenih. Nekaj med njimi je bilo povsem nezanimivih, nekatere so bile zastarele, mnoge vprašljive, nekatere pa so se sklicevale na besede, ki jih pri Doklerju ni. Medtem ko se je Breznik pri obravnavi opiral zlasti na primerjave z latinščino, nemščino in slovenščino, je ob posodabljanju število primerjav z različnimi jeziki zelo naraslo; to dokazuje tudi zelo razširjen seznam kratic za jezike. Poenoteni so bili tudi zapisi. Pri delu so bili uporabljeni naslednji etimološki slovarji in priročniki:

- Beekes, R.: *Etymological Dictionary of Greek*. By Robert Beekes. With the assistance of Lucien van Beek. Leiden, Boston: Brill, 2010. 2 vols (1: A–A; 2: M–Ω). (Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, edited by Alexander Lubotsky, volume 10/1–2);

- Bezljaj, F.: *Etimološki slovar slovenskega jezika SAZU*, Ljubljana 1976–. 1. knjiga: A–J – SAZU: Mladinska knjiga, Ljubljana 1976; 2. knjiga: K–O – SAZU: Mladinska knjiga, Ljubljana 1982; 3. knjiga: P–S – dopolnila in uredila Marko Snoj in Metka Furlan; ZRC SAZU: Mladinska knjiga, Ljubljana 1995; 4. knjiga: Š–Ž – avtorji gesel France Bezljaj, Marko Snoj, Metka Furlan; uredila Marko Snoj in Metka Furlan, ZRC SAZU: Založba ZRC, Ljubljana 2005; 5. knjiga: Kazala, izdelala Marko Snoj in Simona Klemenčič; ZRC SAZU: Založba ZRC, Ljubljana 2007;

- Boisacq, Émile: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*. Heidelberg: Carl Winter, Carl Winter, 1950 (1. izdaja 1907–1916);

- Chantraine, P.: *Dictionnaire étymologique de la langue grecque: histoire des mots*. Par Pierre Chantraine. Nouveau tirage. Paris: Klincksieck, 1983–1984 (2 t.);

- Frisk, H.: *Griechisches etymologisches Wörterbuch*. Von Hjalmar Frisk. 2., unveränderte Auflage. Heidelberg: C. Winter 1973–1979 (Indogermanische Bibliothek. Reihe 2: Wörterbücher);

- Hofmann, J. B.: *Etymologisches Wörterbuch des Griechischen*. München: Oldenbourg 1966;

- Kluge, F.: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 24., durchgesehene und erweiterte Auflage. Berlin: Walter de Gruyter, 2002;

- Orel, V.: *A Handbook of Germanic Etymology*. By Vladimir Orel. Leiden, Boston: Brill, 2003;

- Pokorny, J.: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Tübingen: A. Francke Verlag, 2005;

- Snoj, M.: *Slovenski etimološki slovar 2.*, pregledana in dopolnjena izdaja, 1. ponatis. Založba Modrijan, Ljubljana 2009;

- de Vaan, M.: *Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages*. By Michiel de Vaan. Leiden, Boston: Brill, 2008. (Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series, edited by Alexander Lubotsky, volume 7);

- Walde, A.; Hofmann, J. B.: *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. Fünfte, unveränderte Auflage. Erster Band: A–L; Zweiter Band: M–Z. Heidelberg: Carl Winter 1982.

Slovar na notranjih platnicah dopolnjujeta dva zemljevida. Zemljevid na prvem veznem listu prikazuje grški prostor med Sicilijo in Malo Azijo, torej ozemlje, ki so ga naseljevali Grki v antiki, na zadnjem pa območje med Gadesom (zdaj Cádiz) na zahodu in Indijo na vzhodu ter Skandinavijo na severu in Etiopijo na jugu, torej območje, ki so ga Grki v antiki poznali in so na njem tako ali drugače pustili tudi svoje sledove. Avtorica zemljevidov je Manca Volk Bahun, avtor vsebine pa Matej Hriberšek.

Tako kot izdaja iz l. 1915 ima tudi posodobljena izdaja Doklerjevega slovarja nekaj spremnih besedil. Pričujoče besedilo, ki orisuje celotno zgodovino Doklerjevega slovarja in predstavlja njegov nastanek in nastanek posodobljene izdaje, nadomešča Doklerjev uvod v prvo izdajo. Sklenili smo, da zaradi dokumentarne vrednosti in pomena ohranimo tudi spremna besedila iz stare izdaje. Barbara Zlobec Del Vecchio je za potrebe pouka grščine napisala tudi kratek dodatek, v katerem je zbrala grške

mere, uteži, denar, koledar ter nekatere pomembnejše latinske izraze v grščini. Podobne dodatke najdemo skozi zgodovino pouka grškega jezika malodane v vseh grških slovnica in vadnicah, pa tudi v nekaterih sodobnih slovarjih.

Končne korekture postavitve slovarja smo opravili Barbara Zlobec Del Vecchio, Živa Borak in Matej Hriberšek.

Ta slovar je, kot je bilo omenjeno zgoraj, končni rezultat dvojne pobude. Namenjen je prvenstveno dijakom naših zamejskih gimnazij za potrebe pouka grščine. Obdelano gradivo bo izhodišče za nadaljnje delo: za nadaljnje posodabljanje, dopolnjevanje, razširitev in nadgradnjo (za razširitev besedja, vključenih avtorjev in njihovih del). Kljub tisočem popravkov in dopolnil se zavedamo dejstva, da posodabljam star slovar in ne delamo novega. Če slovarsko gradivo še kje *Docturum sapit* »diši po Doklerju«, naj to velja kot ohranitev nekaj pristne Doklerjeve jezikovne patine. Ob vsem povedanem je razumljivo, da tudi kakšnih manjših napak ne izključujemo, kajti vsi, ki smo bili soudeleženi pri tem projektu, nismo delali samo na njem, ampak je bila to naša dodatna obremenitev ob vseh drugih delovnih, študijskih in zasebnih obveznostih. Verjamem pa, da smo s slovarjem v prenovljeni obliki, z vsemi dopolnili in izboljšavami, zadostili dovolj visokim strokovnim merilom.

Na koncu bi se rad zahvalil vsem, ki so omogočili uresničitev tega projekta:

– obema vodjema Založbe ZRC, dr. Vojislavu Likarju, ki je dal prve pobude za oživitev projekta in ga pripeljal do konca prve faze, ter še posebej mag. Alešu Pogačniku, ki je bil glavni spodbujevalec projekta in je bdel nad njegovo izvedbo, skrbel za njegovo finančno plat, hkrati pa tudi dejavno sodeloval kot urednik slovarske baze;

– dedičem Antona Doklerja;

– dr. Gorazdu Korošču za opravljeno delo;

– Javni agenciji za knjigo RS za subvencioniranje projekta;

– Deželnem šolskem uradu Furlanije - Julijske krajine za podporo projektu;

– Mariji Besednjak in Tomažu Simčiču;

– vsem sodelavcem: dr. Barbari Zlobec Del Vecchio, Živi Borak, Gašperju Kvartiču, Janu Peternelju, Urbanu Debevcu, Juliji Hoda in Primožu Ponikvarju.

Letos mineva točno sto let od prvega izida slovarja; to našemu uspešno zaključenemu projektu daje prav posebno težo in veseli me, da prenovljeni slovar izhaja v mirnejših časih, kot so bili ob njegovem prvem izidu.

Matej Hriberšek
Miklavž na Dravskem polju,
april 2015

SPREMNA BESEDILA K PRVI IZDAJI DOKLERJEVEGA SLOVARJA (1915)

Predgovor.

Iniciativo za sestavo grško-slovenskega slovarja je dalo "Društvo slovenskih profesorjev", po čigar posredovanju je tudi slavni deželni odbor kranjski obljubil pisateljem slovarja nagrado. Po prvotnem načrtu bi se naj oziral slovar na "Novi testament" in na vsa dela grških pisateljev, ki so se tedaj na naših gimnazijah brala. Ko se je pa po novem gimnazijskem učnem načrtu z dne 20. marca 1909. leta število grških pisateljev, katerih dela se smejo v gimnazijah brati, pomnožilo, se je moral tudi obseg slovarja razširiti. Potemtakem obsega grško-slovenski slovar sledeče pisatelje oziroma sledeča dela: **Homerja** (Iliado in Odisejo), **Sofokleja** (vseh sedem dram), **Evripida** (Tavriško Ifigenijo, Hipolita, Medejo in Bakhe), **Herodota**, **Tukidida**, **Ksenofonta** (Anabasis, Helenika, Kirupajdejo in Memorabilija), **Platona** (Apologijo, Kritona, Fajdona, Evtifrona, Georgija, Protagora, Fajdra, Laheta in Simposion), **Demostena** (državne govore in govor o vencu), **Ariana** (Anabasis), **Plutarha** (Aristida, Perikleja, Cezarja in Aleksandra), **Novi testament**, **Huemer**, Chrestomathie aus Platon und Aristoteles, **Schneider**, Lesebuch aus Plato und Aristoteles, **Haupt**, Hellas in **Biese**, Auswahl aus den griechischen Lyrikern.

Pri izdelovanju slovarja sta mi rabila za podlago v prvi vrsti: Handwörterbuch der griechischen Sprache von **Passow - Rost**, 5. Auflage, in **Papes** Griechisches Handwörterbuch, 3. Auflage, bearbeitet von **Sengebusch**. Poleg teh dveh sem rabil tudi vse šolske besednjake, ki so sedaj v rabi, t. j. **Schenkla**, **Mengeja** in **Benselerja** (tega tudi v hrvatskem, od **Stjepan Senca** prirejenem prevodu), nadalje Grško-hrvatski rječnik od Žepića i Krljuša ter razne specialne besednjake za Sofokleja, Homerja in Ksenofonta. Samoobsebi je umevno, da sem primerno porabil tudi razne komentarje in druge pripomočke, ki so mi bili ravno na razpolaganje. Za "Novi testament" mi je dobro služilo "Ταμείον τῆς καινῆς διαθήκης ἐγχειρίδιον", bearbeitet von O. **Schmoller**. Glavnih pripomočkov, slovenskih prevodov grških del, žalibog nisem imel dosti na razpolago; Sofoklejeva Ajas in Ojdipus na Kolonu, Platonova Apologija in Kriton, Ksenofontovi "Spomini na Sokrata" ter nekaj spevov Homerjeve Odiseje – to je vse, kar sem mogel dobiti. Tudi "Slovarčki" k nekaterim grškim delom, tako **Koritnikov** za Iliado, **Prebilov** za Odisejo, **Pipenbacherjev** za Demostena, **Tominškov** za Ksenofonta in **Jerovškov** za 7. in 8. knjigo Herodota, so mi dobro služili. - Glede **tekstov** omenim, da sem se v prvi vrsti oziral na Teubnerjeve in Tempskega izdaje, vendar sem upošteval tudi važnejše varijante drugih izdaj. Za "Novi testament" sem rabil Tauchnicevo grško-latinsko izdajo.

Pri izbiri **lastnih imen** sem moral po lastni izprevidnosti postopati. Oziral sem se v prvi vrsti na lastna imena, ki so v slovniškem, mitološkem ali zgodovinskem oziru važna. Glede prevajanja lastnih imen opozarjam na sestavek, ki ga je napravil profesor dr. **Jerè** (gl. str. VII.).

Etimološki del je sestavil prof. dr. A. **Breznik**. Glavna načela etimologije in uporabljene vire je podal pisatelj na koncu predgovora (gl. str. V.). Pred tiskom je rokopis skrbno pregledal prof. dr. F. **Jerè**. Nasvetoval je v leksikalnem in jezikovnem oziru potrebne spremembe, odstranil marsikatero neenakost, nadomestil posamezne izraze s primernejšimi, opozoril pri prevodu nekaterih težavnejših mest na novejšo razlage itd. V jezikovnem oziru me je tudi prof. dr. **Debevec** izdatno podpiral. Pri težavni in trudapolni korekturi so mi pomagali poleg prof. dr. **Debevca** še gg. profesorji Anton **Koritnik** Jožef **Prešeren** in Jakob **Tršan**.

Vsem imenovanim gospodom se za izdatno pomoč, brez katere bi ogromnega dela gotovo ne bi mogel dovršiti, na tem mestu najiskrenejše zahvaljujem.

Končno še nekaj splošnih opazk. Dolžino sem spočetka hotel označiti samo pri besedah, ki se rabijo pri pesnikih. Pozneje sem jo označil tudi pri drugih besedah. Nekaj besed, pri katerih dolžina ni označena, sem navedel v dodatku. Pomni pa, da je v besedah kakor $\pi\tau\eta\gamma\eta =$ (dor.) = $\pi\tilde{\alpha}\gamma\tilde{\alpha}$, $\mu\eta\tau\eta\rho =$ (dor.) $\mu\tilde{\alpha}\tau\eta\rho$, $\rho\tilde{\alpha}\sigma\omega =$ ion. $\rho\tilde{\alpha}\sigma\omega$ itd., „ α “ vedno dolg, razen $\delta\pi\lambda\tilde{\alpha}\sigma\tau\omicron\varsigma$, $\pi\omicron\lambda\lambda\alpha\pi\lambda\tilde{\alpha}\sigma\tau\omicron\varsigma$; zato takih besed nisem omenil v dodatku; pri sestavljenkah glej osnovno besedo.

Nekatere slovenske besede, v katerih pisava še omahuje, se nahajajo v obeh oblikah (*npr.* surov *in* sirov, izkušam *in* skušam, varuh *in* varih itd.). - Težavo je delalo prevajanje glagolov v prvi osebi sedanjika, kjer ima glagol trajen ali ponavljalen pomen. Kadar se ni prevajalo z nedovršenim glagolom, se je gledalo pred vsem na blagoglasje, dalje se je upoštevalo, da se mnogo glagolov, posebno sestavljenih, nahaja v časih in oblikah, ki zahtevajo dovršen pomen.

Izdajo so gmotno podpirali slovenski duhovniki, na čelu njim knezoškof ljubljanski, c. kr. naučno ministrstvo; posebno pa je "Katoliško tiskovno društvo" v Ljubljani z blagodušnim darom omogočilo natisk slovarja.

V Ljubljani, meseca aprila 1915.

Anton Dokler.

Etimologija.

Pri etimologiji smo se ozirali ina sorodnost grškega, latinskega, slovenskega in nemškega jezika; drugi indoevropski jeziki so se upoštevali le v izjemnih slučajih. Besedam je pridejan tudi **koren**, t.j. tista (pra)indoevropska podstava, iz katere so nastale besede vseh indoevropskih jezikov. Da se sorodnost posameznih besed tem laže razvidi, smo dostavili semtertja tudi starejše oblike kakega jezika, n. pr. staroslovenske zraven slovenskih ali gotske, starovisokonemške zraven sedanjih nemških itd.

Koren obsega **prvotne** glasove indoevropskih jezikov; le-ti se pa v posameznih jezikih spreminjajo po stalnih zakonih. Zaradi lažje uporabe etimologičnih oblik podajamo tu najvidnejše glasovne spremembe v imenovanih jezikih:

1. Zlogotvorna idoevropska **m, n** dajeta pred soglasniki in na koncu besed:
v gršk.: α ; v lat.: **em, en**; v slov.: **e** (e)¹; v nem. **un**.

2. Zlogotvorna indoevropska **l, r** dajeta pred soglasniki in na koncu besed:
v gršk.: $\alpha\lambda$, $\alpha\rho$; $\lambda\alpha$, $\rho\alpha$; v lat.: **ol, or**; v slov.: **l, r**; v got. **ul, ur; lu, ru**.

3. **Zaporniki** (Verschlußlaute) so v sledečem medsebojnem razmerju:

a) **ustničniki** (labiali):

<i>indevr.:</i>	p	b	ph ²	bh
<i>grško:</i>	π	β	φ	φ
<i>latinsko:</i>	p	b	f	f, b
<i>slov.:</i>	p	b	p	b
<i>nem.:</i>	b(f)	f, pf	(f)	b

b) **zobniki** (dentali):

<i>indevr.:</i>	t	d	th	dh
<i>grško:</i>	τ	δ	θ	θ
<i>latinsko:</i>	t	d	f, b	f, b
<i>slov.:</i>	t	d	t	d
<i>nem. :</i>	d (t)	z, ff ³	t (d)	t

¹ Nastal je iz **e^m, eⁿ**.

² **h** izraža **aspirirane** glasove: **ph** je tedaj aspiriran **p**, **bh** = aspiriran **b**, **dh** = aspiriran **d** itd.; aspirirano izrekajo n. pr. Nemci svoj **k** (n. pr. k[h]alt).

³ Med samoglasnikoma.

c) **palatalni (omehčani) zaporniki:**

<i>indevr.</i> ⁴ :	k'	g'	k'h	g'h
<i>grško</i> :	κ	γ	χ	χ
<i>latinsko</i> :	c (=k)	g	c (=k) g	
<i>slov.</i> :	s	z	s	z
<i>nem.</i> :	h, g	k, ch	(k)	g

č) **velarni⁵ zaporniki:**

<i>indevr.</i> :	q (t.j. k)	g	gh
<i>grško</i> :	κ	γ	χ
<i>latinsko</i> :	c (=k)	g	h, g
<i>slov.</i> :	k	g	g
<i>nem.</i> :	h, g	k, ch	g

d) **labiovelarni zaporniki:**

<i>indevr.</i> ⁶ :	q ^w (t.j. k ^w)	g ^w	g ^w h
<i>grško</i> :	π, τ, κ	β, δ, γ	φ, θ, χ
<i>latinsko</i> :	q, c	gu, v, g	f, gv, v, g
<i>slov.</i> :	k	g	
<i>nem.</i> :	(h)w	k, p, f	

4. Prvotni s je med samoglasniki v grščini izpal, v latinščini in deloma v nemščini je postal r; v slovenščini je za i-, u-, r-, k- postal h.

Glede pisave je treba pripomniti, da pišemo v tej knjigi nezlogotvorni u (t. j. u) z w; nezlogotvorni i (t. j. i) z j.

Reducirani indoevropski samoglasnik (a) pišemo z majhnim e (̣).

Etimologija je sestavljena po sledečih virih:

1. Émile Boisacq: Dictionnaire étymologique de la langue grecque; Carl Winter, Heidelberg. 1. snopič je izšel 1907; delo je doslej dospelo do besede τέσσαρες, t. j. do 12. snopiča, ki je izšel 1914.

2. Alois Walde: Lateinisches etymologisches Wörterbuch; C. Winter, Heidelberg 1910. Zweite umgearbeitete Auflage.

Ker je izšlo to delo pozneje kakor prvi štirje snopiči Boisacqovega slovarja, t. j. črke a do η incl., smo se pri besedah teh črk ozirali v prvi vrsti na Waldeja, v kolikor seveda obsega grško etimologijo; takisto smo uporabljali Waldeja od besede τέσσαρες dalje.

3. Erich Berneker: Slavisches etymologisches Wörterbuch; C. Winter, Heidelberg; 1. snopič je izšel 1908; doslej je prišlo na svetlo 11 snopičev, t. j. do besede moriti.

4. Friedrich Kluge: Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache; Karl Trübner, Straßburg 1910. Siebente verbesserte und vermehrte Auflage.

Lastna imena.

Lastna imena se redno niso prevajala. V kolikor pa so se slovenila, so se pri njih obdržale v imenovalniku končnice, ki so bile skoro do zadnjega časa pri nas splošno v rabi; v deblu pa so se lastna imena kolikor mogoče približala grškim, samo da se je ohranil slovenski pravopis. (Nekaj nedoslednosti, ki so se prezrle, naj blagohotni čitatelj sam popravi.) V zadnjem času pa se kaže tudi pri nas stremljenje, da se kakor moderna imena pišejo tudi grška lastna imena v imenovalniku tako, kakor se glase v grščini, seveda s slovenskimi črkami. Ta težnja se kaže pri Nemcih, pri Čehih; tej pisavi se približujejo tudi

⁴ Zaradi lažjega tiska pišemo v tej knjigi indoevropske palatalne zapornike z znamenjem: ; v primerjalnem jezikoslovju se stavi polukrožec (̣) nad črko.

⁵ Velum = mehko nebo!

⁶ Zaradi lažjega tiska pišemo v tej knjigi indoevropske labiovelarne zapornike z ^w; v primerjalnem jezikoslovju se piše u s polukrožcem spodaj (u), n. pr. q^w.

Poljaki in Hrvati. Pri Slovencih se je zadnje čase za to pisavo zavzel posebno dr. Josip Tomišek (prim. pos. Antibarbarus str. 47-60), upošteva jo deloma dr. J. Debevec (prim. Grška drama v Izv. I. drž. g. za l. 1913/14) in, razen par izjem, jo rabi Omerza v svojem prevodu Iliade. Ker se torej kaže težnja po taki pisavi tudi pri nas, zato podajamo v naslednjem glavna pravila, kako naj bi se ta pisava kolikor mogoče dosledno izvedla.

I. sklanjatev.

1. Imena ženskih oseb in krajev na dolgi ali kratki *a* se glase v edninskem imenovalniku v slovenščini kakor v grščini. Odvisne sklone pa tvorimo v slovenščini tako, da odpahnem navidezno grško končnico v roditelju (-*ας*) in na to navidezno deblo privedemo slovenska sklonila ženskih samostalnikov. N. pr. Ἀρμονία (-*ας*) Harmonia (-je), Πυθία, Μήδεια Medeja (-je), Ἡλέκτρα Elektra (-e), Ἀθήνα in Ἀθηναῖ (-*ᾶς*) Atena (-e); Θυρέα (-*ας*) Tirea (-je), Τεγέα (-*ας*) Tegea (-je) itd.; Αἰτωλία (-*ας*) Aitolia (-je), Βοιωτία (-*ας*) Bojotia (-je), Ἐφύρα (-*ας*) Efira (-e), Τάναγρα (-*ας*) Tanagra (-e) itd.

2. Imena ženskih oseb in krajev na *η* (*gen. -ης*) se glase v edninskem imenovalniku v slovenščini na **a**, ker se dobe v grščini pri večini poleg oblik na *η* tudi one na *α*. V ostalem velja o njih isto kakor o imenih na *α*, torej Ἑκάβη (-*ης*) Hekaba (-e), Ἀντιγόνη (-*ης*) Antigona (-e); Ἴδη (-*ης*) Ida (-e), Κρήτη (-*ης*) Kreta (-e), Μυτιλήνη (-*ης*) Mitilena (-e), Χαλκιδική Halkidika.

3. Grška krajevna imena, ki so v množini, se tudi v slovenščini glase v množini, n. pr. Ἀθήναι (-*ων*) Atene, Aten; Θερμοπύλαι Termopile, Θήβαι, Πλαταιαί Plataje, Φεραί Fere, Fer; Λάρισσαι in Λάρισσα Larisa (-e), Φοῖζα in -αι Friksa in Frikse.

4. Imena moških oseb in krajev na *ας* in *ης* (*gen. -ου*) obdrže ti končnici tudi v slovenskem imenovalniku; ostale sklone pa dobimo, če odpahnem končnico *ου* v roditelju in na to navidezno deblo privedemo slovenske končnice moških samostalnikov. N. pr. Ἀριστεύς (-*ας*) Ariste-as (-ja), Αἰνείας (-*ου*) Ajnejas (-ja), Γοργίας (-*ου*) Gorgias (-ja), Πυθαγόρας (-*ου*); Τελεβόας (-*ου*) Teleboas (-oja), Ἰαδρίας (-*ου*) Jadransko morje, Ἀγχισίης (-*ου*) Anhisēs (-a), Ξέρξης (-*ου*) Kserkses (-a), Ἀλκιβιάδης (-*ου*), Μιλτιάδης itd. Ἀράξης (-*ου*) Araksēs (-ksa); Τεμενίτης (-*ου*) Temenites (-ta).

5. Patronimika. Αἰακίδης (-*ου*) Ajakides (-da) ali Ajakovič, Ἀσκληπιάδης (-*ου*) Asklepiades (-da) ali Asklepijevič, Ἀτρείδης (-*ου*) Atreides (-da) ali Atrejevič, Πηληϊάδης in Πηλείδης (-*ου*) Pelej(a)des (-da) ali Pelejevič itd.

6. Kakor z imeni na *ας* (-*ου*) ravnamo tudi z imeni na *ας* (-*ᾶ* = *dor. gen.*): Ἀβροκόμας (-*α*) Abrokomas (-a), Μίδας (-*α*) Midas (-a), Σκόπας (-*α*); Ἰμέρας (-*α*) reka.

Opomnje:

a) Nekatera moška imena se sklanjajo v grščini po prvi in drugi sklanjatvi, n. pr. Εὐρυβάτης (-*ου*) in Εὐρύβατος (-*ου*), Ὠρύγγης (-*ου*) in Ὠρυγος (-*ου*). V slovenščini torej lahko rečemo: Evribates in -tos (-ta), Ogigēs, -gos (-ga).

b) Κυαζάρης in Φαρνάκης imata roditeljniki -*ου* in -*ους* po tretji sklanjatvi. V slovenščini se glasi vedno enako: Kiaksares (-rja), Farnakes (-ka).

c) Za punski besedi Ἀμίλλας (-*α*) in Ἀνίβας (-*α*) rabimo latinski udomačeni obliki Hamillkar, Hanibal.

II. sklanjatev.

1. Imena moških oseb, imena rek, gora, mest, otokov in polotokov na *ος* (-*ου*) obdrže tudi v slovenščini v imenovalniku slovensko končnico; odvisni skloni se dobe, če se odpahne v roditelju *ου* in se na navidezno deblo privedejo slovenska sklonila moških samostalnikov.

a) **Moške osebe:** Ἀγκαῖος (-*ου*) Ankajos (-ja), Αἶακος (-*ου*) Ajakos (-a), Αἰσχύλος (-*ου*) Ajshilos (-la), Ἡρόδοτος (-*ου*) Herodotos (-ta), Φοῖβος (-*ου*) Fojbos (-a); Ἀκρίσιος (-*ου*) Akrisios (-ja); Ἀλκίνοος (-*ου*) Alkinoos (-oja), Πάνθοος (-*ούου*) Pantoos (-oja), Ἀγησίλαος (-*ου*) Agesilaos (-ja), Μενέλαος (-*ου*) Menelaos (-ja); Λάιος (-*ου*) Lajos (-a), Μαρδόνιος (-*ου*) Mardonios (-ja) itd.

Opomnja:

Žensko ime Ἀγλαυρος (-*ου*) se glasi Aglavros (-re).

b) **Imena rek:** ὁ Ἀλφειός (-*οῦ*) Alfejos (-a), ὁ Ἴνδος (-*ου*) Indos (-a), ὁ Πηνειός (-*οῦ*) Penejos (-ja) itd.

c) **Imena gora:** ὁ Αἴμος (-*ου*) Hajmos (-a), ὁ Ὀλυμπος (-*ου*) Olimpos (-a) itd.

d) **Imena mest:** ὁ Ἀμνισός (-*ου*) Amnisos (-a), ὁ Κάνωβος (-*ου*) Kanobos (-a); ὁ in ἡ Ὀρχομενός (-*οῦ*) Orhomenos (-a); ἡ Ἄβυδος (-*ου*) Abidos (-a), ἡ Ἐφεσος Efesos (-sa), ἡ Κόρινθος (-*ου*) Korintos (-ta) itd.; Νῆινος (-*ου*) Ninive.

e) **Imena otokov in polotokov:** ἡ Ἴσθμός (-*οῦ*) Istmos (-a); ἡ Κύπρος (-*ου*), Kipros (-a), ἡ Νάξος (-*ου*) Naksos (-a), ἡ Πελοπόννησος (-*ου*) Peloponesos (-a) itd.

Opomnje:

a) Sem spada tudi mesec Πάνεμος (-*ου*) Panemos (-a).

b) Nekatera mesta se nahajajo v dvojni obliki, n. pr. ἡ Ἴσός in οἱ Ἴσσοί, ἡ Ταρσός (-*οῦ*) in οἱ Ταρσοί. Pri teh rabimo edninsko obliko Isos (-a), Tarsos (-a).

2) Imena krajev, ki se nahajajo v grščini samo v množini, rabimo tudi v slovenščini v množini in jih sklanjamo, kakor bi se glasila v ednini na -ος. N. pr. *οί Δελφοί* (-ων) Delfi (-ov), *Φίλιπποι* Filippi; *Αἰγός ποταμοί* Ajgospotami.

3) Mnogo grških krajevnih imen se rabi v srednjem spolu ednine. Imenovalnikovo končnico **-ov** ohranimo tudi v slovenskem imenovalniku, drugače ravnamo z njimi kakor z imeni na -ος. N. pr. *Ἀδραμίτειον* (-ου) Adramitejon (-ja); *Ἴλιον* Ilion (-ja), *Πηλούσιον* (-ου) Pelusion (-ja), *Σούνιον* (-ου) Sunion (-ja), *Ἀθήλαιον* Atenajon (svetišče).

4) Nekaj krajevnih imen se rabi v grščini v srednjem spolu množine. V latinščini se glase tudi v množinskem srednjem spolu; ravno tako rabijo nekatera teh imen Čehi. Slovenske šolske knjige ne soglašajo v rabi teh imen; zato bi bilo morda najbolje, da tudi mi obdržimo srednji spol množine, torej: *Ἀρβηλα* (-ων) Arbela (Arbel-om), *Κούναξα* (-ων) Kunaksa (pri Kunaksih), *Λεβκτρα* (-ων) Levktra (pri Levktrih), *Σούσα* (-ων) Susa (Sus, Susom) itd.

5) Atiške oblike na -εως (-εω) se pregiblajo v slovenščini kakor oblike na -ᾱος (-ᾱου); prim. *λαός* (-οῦ) *λεώς* (λεώ). Torej lahko rečemo: *Μενέλαος* (-ου) Menelaos (-ja) in *Μενέλεως* (-ω) Menele-os (-ja); ravno tako: *Ἀμφιάραος* (-ου) in *Ἀμφιάρεως* (-ω), *Ἴολαος* in *Ἰόλεως* Ioleos (-eja), *Κέως* (Κέω) Keos (Keja), *Τέως* (-ω) Teos (-ja), *Ἄκης* (-εω) Akes (-eja), *Ἰνάρωσ* (-ω) Inaros (-rja), *Κώσ* (Κώνδε) in *Κῶς* (Κῶ) Kos (Koja), *Ἀθώσ* (-ω) in *Ἄθωσ* Atos (-ja), *Γλῶς* (-ω), at. *Γλῶς* (-οῦ) Glos, Glus (-ja).

III. sklanjatev.

A. Soglasniška debbla.

V imenovalniku obdržimo povsod grško obliko; ostale sklone pa dobimo, če odpahnemo v roditelju *ος* in na deblo pridevamo slovenske končnice.

1. **Goltniška debbla:** ἡ *Στύξ* (-υγ-ός) Stiks (-ga); ἡ *Σφίγξ* (-γγός) Sfings (-ge).

2. **Ustniška debbla:** *Κέκροψ* (-πος) Kekrops (-pa), *Πέλοψ* (-πος) Pelops (-pa).

3. **Zobniška debbla:** a) *Ἀστυάναξ* (-κτος) Astianaks (-kta); b) *Παλλάς* (-ᾱδος) Palas (-de), *Ἑλλάς* (-ᾱδος) Helas (-de) c) α) *Ζεῦξ* (-ιδος) Zevkis (-da), *Πάρις* (-ιδος) Paris (-da); ἡ *Θέμις* (-ιδος) Temis (-de), *Σεμίραμις* (-ιδος) Semiramis (-de), *Χρυσόθεμις* (-ιδος) Hrisotemis (-de); *Χάρις* (-ιτος) Haris (-te), *αἶ Εὐμενίδες* (-ων) Evmenidei; β) **jezera** (m. sp.): ὁ *Κρᾶθις* (-ιδος) Kratis (-da); γ) **reke:** ὁ *Τίγρις* (-ιδος) Tigris (-da); δ) **dezele** (ž. sp.): ἡ *Αὔλις* (-ιδος) Avlis (-de), *Ἥλις* (-ιδος) Elis (-de), *Λεοντίς* (-ιδος) Leontis (-de) (at. obč.); ε) **mesta** (m. sp.): *Μέμφις* (-ιδος) Memfis (-da), *Φάσηλις* (-ιδος) Faselis (-da); **[Opomnja:** *Οἰδίπους* (-οδος) ali *Οἰδιπός* (-ου), Ojdipus ali Ojdipos (-a).] d) *Λάχης* (-τος) Lahes (-ta), *Φέρης* (-τος) Feres (-ta); ὁ in ἡ *Φάγγρης* (-τος) Fangres (-ta, mesto), ὁ in ἡ *Πάρνης* (-θος) Parnes (-ta); *Ἔρως* (-ωτος) Eros (-ta).

4. **debbla na v:** *Παῖαν* (-ᾱνος) Pajan (-a); *Ἑλλήν* (-ος) Helen (-a); *Ἐλευσίς* (-ῖνος) Elevisis (-ne), *Σαλαμίς* (-ῖνος) Salamis (-ne), *Γόρτυν* (-υνος) Gortin; *Ποσειδῶν* (-ῶνος) Posejdon (-a); *Ἑλικῶν* (-ῶνος) Helikon (-a); *Κολοφῶν* (-ῶνος) Kolofon (-a); *Μαραθῶν* (-ῶνος) Maraton (-a); *Βοηδρομιῶν* (-ῶνος) Boedromion (-a); *Κίμων* (-ωνος) Kimon (-a), *Πλάτων* (-ωνος) Platon (-a); ἡ *Κρότων* (-ωνος) Kroton (-a); *Ἀγαμέμνων* (-ονος) Agamemnon (-a), *Ἐκτωρ* (-ορος) Hektor (-ja); ὁ *Στρυμῶν* (-όνος) Strimon (-a), *Καρρχιδῶν* (-όνος) Kartagina.

5. **debbla na vt:** a) *Ξενοφῶν* (-ῶντος) Ksenofon (-ta), *Χαιρεφῶν* (-ῶντος) Hajrefon (-ta); *Κρέων* (-οντος) Kreon (-ta), ὁ *Ἀχέρων* (-οντος) Aheron (-ta); b) *Αἶας* (Αἶαντος) Ajas (Ajanta), *Ἄτλας* (-ντος) Atlas (-nta); ὁ in ἡ *Ἀκράγας* Akragas (-nta); c) ὁ *Ἵοπιός* (-οῦντος) Opus (-nta), ὁ *Τραπεζεύς* (-οῦντος) Trapezus (-nta); d) ἡ *Τίρις* (-υνθος) Tirins (-ta); e) ὁ *Σελλήεις* (-εντος) Seleejs (-enta), ὁ *Σιμόεις* (-εντος) Simoejs (-enta).

6. **Debbla na p:** *Μέντωρ* (-ορος) Mentor (-rja), *Δημήτηρ* (-τρος) Demeter (-tre).

7. **Debbla na σ, n. pr.** *Σωκράτης* (-ους). Deblo se glasi na -εσ-, roditelj je torej *Σωκρατ-εσ-ος*; potemtakem bi se slovenski roditelj glasil Sokratesa. Ker pa ima več teh imen vzporedne oblike na *ης* (-ου) po prvi skladnji in se pri vseh tvori tožilnik poleg na *η* po pravilu tudi na *ην* po analogiji lastnih imen na *ης* (-ου), zato bi tudi v slovenščini tvorili odvisne sklone tako, da odpahnemo končnico *ους* v roditelju in pridevamo končnice na navidezno deblo kakor pri prvi skladnji. Torej: Sokrates (-ta); *Δημοσθένης* (-ους) Demostenes (-na) itd.

Opomnja:

Po analogiji teh bi sklanjali tudi *τὸ Κυνόσαργες* (-ους) Kinosarges (-ga), *Ἄργος* (-ους) Argos (-a) in *Ἐλος* (-ους) Helos (-a).

8. Imena na -κλῆς (-έους). Analogno deblom na *σ* ravnamo z debli, ki imajo pred *σ* še *ε*, n. pr. *Ἡρακλῆς* (-έους). (Deblo: *Ἡρακλεσσος*, -εους). Tudi tukaj odpahnemo *ους* in na navidezno deblo pridevamo slovenske končnice: Herakles (-eja), *Περικλῆς* (-έους) Perikles (-eja), *Σοφοκλῆς* (-έους) Sofokles (-eja).

B. Samoglasniška debbla.

1. **Imena na -εως (-έως).** Imenovalnik enak grškemu, odvisni skloni se tvorijo iz debbla, n. pr. *Ἀχιλλεύς* (-έως ali ῥ-ος),

Ahilevs (-eja), Ἄρης (-έως) Tezevs (-eja), Ὀρφεύς (-έως) Orfevs (-eja); ὁ Ἄταρνεύς (-έως), Atarnevs (-eja), ὁ Πειραιεύς (-έως) Pejrajev (eja).

Opomnje:

a) Enako tudi Ἄρης (-εως) Ares (Areja).

b) Ζεύς, Διός ali Ζηγός, Zevs (-sa) ali Zena.

2. **Imena na ó** (-oŭz, deblo -**oj**-). Imenovalnik kakor v grščini, ostali skloni iz debela, torej: Ἴνώ (-oŭz iz -ojoc) Ino (-je), Ἀητώ (-oŭz) Leto (-je), Σαπφώ (-oŭz) Sapfo (-je); Σαρδῶ (-oŭz) Sardinija.

3. **Debla na -u-** se pregibajo v slovenščini kakor debela na oj, torej: Ῥαδάμανθυ (-υ-ος) Radamantis (-ija), ἡ Ἐρινός (-ύος) Erinis (-ije); ὁ Ἁλυσ (-υος) Halis (-ija).

4. **Deblo na ω:** Μίνως (-ωος) Minos (ja).

5. Ravno tako bi ravnali z **debli na ι** (-ιος), kakor: Ἄμασις (-ιος) Amasis (-ija), Ἄπις (-ιος) Apis (-ija), Τόμιρις (-ιος) Tomiris (-ije); ὁ Ἄλπις (-ιος) Alpīs (-ija), ἡ Ἄλτις (-ιος) Altis (-ije) (dežela), ὁ Μάρις (-ιος) Maris (-ija), Σάις (-ιος) Sais (-ija), ἡ Ναύκρατις (-ιος) Navkratis (-ija, mesto).

6. Po analogiji teh naj bi se glasile tudi **zloženske** s -πόλις sledeče: ἡ Ἀμφίπολις (-εως) Amfipolis (-ija), Περσέπολις (-εως) Persepolis (-ija) ali pa bi se odpahnila navidezna končnica (-εως, -ιως) in bi rekli po latinskem vplivu: Amfipolis (-a), Persepolis (-a); Neapolis (-a) in Σύρτις (-εως) Sirtis (-te), Amasis (-a), Tomiris (-e), Χάρυβδις (-εως, -ιως) Haribdis (-e).

Imena prebivalcev.

Da se ločijo imena prebivalcev od drugih lastnih imen, bi jih tvorili s slovenskimi priponkami **-ec**, **-jan** itd., ki se pridevajo na pravo ali navidezno deblo grškega imena; pri prvi sklanji pa bi lahko obdržali samo navidezno deblo: 1. Abderit (-a), *množ.* Abderiti ... Perz (-žan), Spartiat. 2. Ahaj-ec, Kolhec, Kiprijec, Korinčan; Tesalci. 3. Kapadočan (*iz* -kjan), Japigi (-žani); Arab-ec; Abanti; Ajani; Jon(c)i, Kikon(c)i, Amazonke; Lakon-ec, Iber-ec, Evrope-jec, Falere-jec, Ajgalejci, Palejci itd.

Pregled kratic.

I. Imena pisateljev in njih del:

<i>Arr.</i> Arianos	<i>Ksen.</i> Ksenofon	<i>Plut.</i> Plutarhos
	<i>An.</i> Anabasis	<i>Arist.</i> Aristides
<i>Dem.</i> Demostenes	<i>Hell.</i> Hellenika	<i>Per.</i> Perikles
	<i>Kir.</i> Kirovajdeja	<i>Caes.</i> Caesar
<i>Evr.</i> Evripides	<i>Mem.</i> Memorabilia	
<i>I. T.</i> Tavriška Ifigenija		<i>Sof.</i> Sofokles
<i>Med.</i> Medeja	NT Novum Testamentum	<i>Aj.</i> Ajas
<i>Hip.</i> Hipolitos		<i>OT.</i> Kralj Ojdipos
<i>Bakh.</i> Bakhe	<i>Pl.</i> Platon	<i>OC.</i> Ojdipos na Kolonu
	<i>Fajd.</i> Fajdon	<i>Ant.</i> Antigona
<i>Her.</i> Herodotos	<i>Fajdr.</i> Fajdros	<i>Fil.</i> Filoktetes
	<i>Gorg.</i> Gorgias	<i>El.</i> Elektra
<i>Hom.</i> Homeros	<i>Simp.</i> Simposion	<i>Trach.</i> Trahinijke
<i>Il.</i> Ilijada		
<i>Od.</i> Odiseja		<i>Tuk.</i> Tukidides

II. Posebne kratice:

<i>abl.</i> ablativus	<i>hebr.</i> hebrejsko	<i>plpf.</i> plusquamperfectum
<i>abs.</i> absolutno	<i>indevr.</i> indoevropsko	<i>pl.</i> pluralis
<i>acc.</i> accusativus	<i>imp.</i> imperativus	<i>podst.</i> podstava
<i>acc. c. inf.</i> accusativus cum infinitivo	<i>impers.</i> impersonale	<i>poet.</i> poetično
<i>abst.</i> abstraktno	<i>impf.</i> imperfectum	<i>pooseb.</i> poosebljeno
<i>act.</i> activum	<i>indecl.</i> indeclinabile	<i>pos.</i> posebno
<i>adi.</i> adiectivum	<i>ind.</i> indicativus	<i>pr. in praes.</i> praesens
<i>adi. verb.</i> = adiectivum verbale	<i>inf.</i> infinitivus	<i>praep.</i> praepositio
<i>adv.</i> adverbium	<i>interj.</i> interjectio	<i>pragerm.</i> pragermansko
<i>ajol.</i> ajolsko	<i>intens.</i> intensivum	<i>preb.</i> prebivalci
<i>aor.</i> aoristus	<i>intr.</i> intransitivum	<i>pregn.</i> pregnantno
<i>aor. mix.</i> aoristus mixtus	<i>ion.</i> jonsko	<i>predgerm.</i> predgermansko
<i>at.</i> atiško	<i>iter.</i> iterativum	<i>predp.</i> predpona
<i>augm.</i> augmentum	<i>izpos.</i> izposojenka	<i>pren.</i> preneseno
<i>bojot.</i> bojotsko	<i>itd.</i> in tako dalje	<i>prim.</i> primeri
<i>brahilog.</i> brahilogično	<i>komp.</i> komparativ	<i>priv.</i> privativum
<i>buk.</i> bukolsko	<i>korel.</i> korelativum	<i>prolept.</i> proleptično
<i>ca.</i> circa	<i>kopt.</i> koptsko	<i>pron. pers.</i> pronomen personale
<i>cj.</i> coniunctivus	<i>kor.</i> koren	<i>pron. refl.</i> pronomen reflexivum
<i>comp.</i> comparativus	<i>lat.</i> latinsko	<i>pron. poss.</i> pronomen possessivum
<i>conj.</i> conjunctio	<i>loc.</i> localis	<i>proth.</i> protheticum
<i>cop.</i> copulativum	<i>masc.</i> masculinum	<i>prv. pom.</i> prvotni pomen
<i>dat.</i> dativus	<i>med.</i> medium	<i>redupl.</i> reduplikacija
<i>def.</i> defectivum	<i>met.</i> metonimično	<i>rel.</i> relativum
<i>demin.</i> deminutivum	<i>metaf.</i> metaforično	<i>sc.</i> scilicet (namreč)
<i>demonstr.</i> demonstrativum	<i>metapl.</i> metaplastično	<i>semit.</i> semitski
<i>dep.</i> deponens	<i>n. pr.</i> na primer	<i>sg.</i> singularis
<i>d. m.</i> deponens medium	<i>nav.</i> navadno	<i>skrč.</i> skrčeno
<i>d. p.</i> deponens passivum	<i>nem.</i> nemško	<i>sl.</i> slično
<i>desid.</i> desiderativum	<i>neutr.</i> neutrum	<i>slov.</i> slovensko
<i>dissim.</i> disimilacija	<i>nom.</i> nominativus	<i>sor.</i> sorodno
<i>dor.</i> dorsko	<i>num.</i> numerale	<i>sravn.</i> srednjevisokonemško
<i>dr.</i> drugi	<i>obj.</i> objekt	<i>staroat.</i> staroatiško
<i>du.</i> dualis	<i>obl.</i> oblike	<i>strslov.</i> staroslovensko
<i>enkl.</i> enklitično	<i>onomatop.</i> onomatopoetično	<i>stvn.</i> starovisokonemško
<i>ep.</i> epsko	<i>opp.</i> oppositum (beseda nasprotnega pomena)	<i>subj.</i> subjekt
<i>Et.</i> etimologija	<i>opt.</i> optativus	<i>subst.</i> substantivum
<i>evfem.</i> evfemistično	<i>os.</i> oseba	<i>sup.</i> superlativus
<i>fem.</i> femininum	<i>osk.</i> oskijsko	<i>t. j.</i> to je
<i>frekv.</i> frekventativum	<i>oz.</i> oziroma	<i>tm.</i> tmeza
<i>fut.</i> futurum	<i>pt. in part.</i> participium	<i>trans.</i> transitivum
<i>gen.</i> genitivus	<i>pass.</i> passivum	<i>voc.</i> vocativus
<i>germ.</i> germansko	<i>pers.</i> poosebljeno	<i>vok.</i> vokal
<i>gl.</i> glej	<i>perz.</i> perzijsko	<i>vzpor. obl.</i> vzporedna oblika
<i>got.</i> gotsko	<i>pf.</i> perfectum	
<i>gršk.</i> grško		

SEZNAM KRATIC

a) kratice del

NT – Nova zaveza (*Novum Testamentum*)

b) slovnične in splošne kratice

abs. – absoluten, absolutno, absolutus (*absolutus, absolute*)

abstr. – abstrakten, abstraktno (*abstractus, abstracte*)

acc. – akuzativ (*accusativus*)

acc. c. inf. – akuzativ z infinitivom (*accusativus cum infinitivo*)

act. – aktiv, aktiven (*activum, activus*)

adi. – pridevnik (*adiectivum*)

adi. verb. – verbalni adjektiv (*adiectivum verbale*)

adv. – adverb, adverbialno (*adverbium, adverbiale, adverbialiter*)

aor. – aorist, aoristov (*aoristus*)

aor. mixt. – mešani aorist (*aoristus mixtus*)

apok. – apokopa, apokopirano (*apocope*)

avgm. – avgment (*augmentum*)

brahilog. – brahilogija, brahilogično (*brachilogia, brachilogice*)

buk. – bukolski, bukoličen, bukolsko, bukolično (*bucolicus, bucolice*)

cj. – konjunktiv (*coniunctivus*)

comp. – komparativ, komparativen (*comparativus*)

conj. – veznik (*conjunctio*)

copul. – kopulativ, kopula, kopulativen (*copulativum, copula, copulativus*)

dat. – dativ (*dativus*)

dat. c. inf. – dativ z infinitivom (*dativus cum infinitivo*)

defect. – defektiv, defektiven (*defectivum, defectivus*)

demin. – deminutiv, deminutiven (*deminutivum, deminutivus*)

demonstr. – demonstrativ, demonstrativen (*demonstrativum, demonstrativus*)

dep. – deponentnik, deponenten (*deponens*)

dep. med. – medijalni deponentnik (*deponens medium*)

dep. pass. – pasivni deponentnik (*deponens passivum*)

desider. – deziderativ, deziderativen (*desiderativum, desiderativus*)

du. – dual, dvojina (*dualis*)

elipt. – eliptičen, eliptično (*elypticus, elyptice*)

enklit. – enklitika, enklitičen, enklitično (*enclytice, encliticus*)

ep. – epski, epsko (*epicus, epice*)

et. – etimologija (*etymologia, etymologice*)

evfem. – evfemizem, evfemistično (*euphemismus, euphemistice*)

fem. – ženski spol, femininum (*femininum*)

frequent. – frekventativ, frekventativen (*frequentativum, frequentativus*)

fut. – futur, futurov, futuralen (*futurum, futuralis*)

gen. – genitiv (*genetivus*)

gl. – glej

glag. – glagol (*verbum*)

idr. – in drugo, in drugi

imp. – imperativ (*imperativus*)

impers. – brezoseben, brezosebno (*impersonalis, impersonaliter*)

impf. – imperfekt, imperfektov (*imperfectum, imperfectivus*)

ind. – indikativ (*indicativus*)

indecl. – nesklonljiv, nesklonljivo (*indeclinabilis, indeclinabile*)

inf. – infinitiv (*infinitivus*)

instr. – instrumental (*instrumentalis*)

intens. – intenziv, intenziven (*intensivum, intensivus*)

interj. – medmet (*interiectio*)

intr. – intranzitiv, intranzitiven, intranzitivno (*intransitivum, intransitivus, intransitive*)

ipd. – in podobno

iron. – ironično (*ironice*)

itd. – in tako dalje

iterat. – iterativ, iterativno (*iterativum, iterative*)

izpos. – izposojenka

- kavz.* – kavzativno, kavzativen, kavzativ (*causative, causativus, causativum*)
konkr. – konkretno (*concrete*)
kontrah. – kontrahirano, kontrakcija (*contracte, contractio*)
konz. – konzonzant (*consonans*)
kor. – koren, korenski
korel. – korelacija, korelativ, korelativen, korelativno (*correlatio, correlativum, correlativus, correlative*)
krep. – krepek
loc. – lokativ (*locativus*)
masc. – moški spol, maskulinum (*masculinum*)
med. – medij (*medium*)
metaf. – metafora, metaforičen, metaforično (*metaphora, metaphoricus, metaphorice*)
metapl. – metaplastično (*metaplastice*)
meton. – metonimija, metonimično (*metonymia, metonymice*)
nam. – namesto
nav. – navadno
neskrč. – neskrčen, neskrčeno
neutr. – srednji spol, neutrum (*neutrum*)
nom. – nominativ (*nominativus*)
npr. – na primer
num. – števniki, numerale (*numerales*)
obj. – objekt, objektno (*obiectum, obiective*)
obl. – oblika, oblike
ok. – okoli, okrog
okreplj. – okrepljen, okrepljeno
onomatop. – onomatopeja, onomatopejski, onomatopejsko (*onomatopoea, onomatopoetice*)
opp. – nasprotje, nasproten, nasprotno (*oppositum, oppositus, opposite*)
opt. – optativ (*optativus*)
os. – oseba
oz. – oziroma
part. – členica (*particula*)
pass. – pasiv (*passivum*)
patron. – *patronim*, *patronimično* (*patronymum, patronymice*)
pers. – oseben, osebno (*personalis, personaliter, personale*)
personif. – poosebitev, poosebljen, poosebljeno, personifikacija, personificiran, personificirano (*personificatio, personificatus, personificate*)
pf. – perfekt, perfektov (*perfectum, perfectivus*)
pl. – množina, plural (*pluralis*)
pleon. – pleonastično (*pleonastice*)
plpf. – pluskvamperfekt (*plusquamperfectum*)
poet. – poetičen, poetično (*poeticus, poetice*)
pos. – posebno, posebej
poz. – pozitiv (*positivus*)
pr. Kr. – pred Kristusom
praep. – predlog, prepozicija (*praepositio*)
praes. – prezent, prezentov (*praesens, praesentivus*)
preb. – prebivalci, prebivalstven
pregn. – pregnanten, pregnantno (*praegnans, praegnanter*)
pren. – prenesen, preneseno
prim. – primerjaj
priv. – privativ, privativen, privativno (*privativum, privativus, privative*)
prolept. – prolepsa, proleptično (*prolepsis, proleptice*)
pron. – zaimek (pronomen), zaimkoven (pronominalen) (*pronomen, pronominalis*)
pron. demonstr. – kazalni zaimek (*pronomen demonstrativum*)
pron. indef. – nedoločni zaimek (*pronomen indefinitum*)
pron. interr. – vprašalni zaimek (*pronomen interrogativum*)
pron. pers. – osebni zaimek (*pronomen personale*)
pron. poss. – svojilni zaimek (*pronomen possessivum*)
pron. refl. – povratni zaimek (*pronomen reflexivum*)
pron. relat. – oziralni zaimek (*pronomen relativum*)
prothet. – protetičen (*protheticus*)
pt. – deležnik, particip (*participium*)
redupl. – reduplikacija, redupliciran (*reduplicatio, reduplicatus*)
refl. – refleksiv, refleksiven, refleksivno (*reflexivum, reflexivus, reflexive*)
rel. – oziralnik, oziralen, relativ, relativen (*relativum, relativus*)
rod. – rodilnik
sc. – namreč (*scilicet*)
sg. – ednina, singular (*singularis*)
šib. – šibek
sinkop. – sinkopa, sinkopiran (*syncope, syncopatus*)
skrč. – skraćeno
soobl. – sooblika, sooblike
sor. – soroden, sorodno
subj. – osebek, subjekt (*subiectum*)
subst. – substantiv, samostalnik (*substantivum*)
sup. – superlativ (*superlativus*)

tj. – to je
tm. – tmeza
trans. – tranzitiv, tranzitiven, tranzitivno
 (*transitivum, transitivus, transitive*)
voc. – vokativ (*vocativus*)
vok. – vokal (*vocalis*)
vzpor. – *vzporeden*
vzpor. obl. – vzporedna oblika

c) kratice jezikov

ags. – anglosaško
ajol. – ajolsko
akad. – akadsko
alb. – albansko
ang. – angleško
arab. – arabsko
aram. – aramejsko
ark. – arkadsko
arm. – armensko
asir. – asirsko
at. – atiško
av. – avestijsko
babil. – babilonsko
balt. – baltsko
bojot. – bojotsko
cip. – ciprsko
dor. – dorsko
egip. – egipčansko
fen. – feničansko
fin. – finsko
frig. – frigijsko
gal. – galsko
germ. – germansko
got. – gotsko
gr. – grško
gruz. – gruzijsko
hebr. – hebrejsko
het. – hetitsko
hom. – homersko
hrv. – hrvaško
ide. – indoevropsko
ilir. – ilirsko
ion. – jonsko
ir. – irsko
iran. – iransko
it. – italijansko
ital. – italsko
kopt. – koptsko

kret. – kretska
lak. – lakonsko
lat. – latinsko
let. – letonsko
lezb. – lezboško
lid. – lidijsko
lit. – litovsko
medij. – medijsko
mik. – mikensko
nem. – nemško
novoperz. – novoperzijsko
orient. – orientalsko
osk. – oskiško
perz. – perzijsko
pgerm. – pragermansko
predgr. – predgrško
psemit. – prasemitsko
pslovan. – praslovansko
rus. – rusko
sab. – sabinsko
samn. – samnitsko
semit. – semitsko
sir. – sirsko
skit. – skitsko
sl. – slovensko
srb. – srbsko
srir. – srednjeirsko
srperz. – srednjeperzijsko
srvnem. – srednjevisokonemško
star. – starejše
staroat. – staroatiško
stcslovan. – starocervenoslovansko
stind. – staroindijsko
stir. – staroirsko
stiran. – staroiransko
stlat. – starolatinsko
stperz. – staroperzijsko
stperz. – staroperzijsko
stprus. – staroprusko
stvnem. – starovisokonemško
stvnem. – starovisokonemško
sumer. – sumersko
tes. – tesalsko
toh. – toharsko
trač. – tračansko
ugar. – ugaritsko
umbr. – umbrijsko
valiž. – valižansko

SLOVAR

A, α

A, α (ἄλφα) alfa, prva črka grškega alfabeta; *pren.*: začetek NT; *kot številka*: α' = 1; α = 1000

ἀ- *predpona*: **1.** *alpha priv.* = ne-, brez (*pred začetnim samoglasnikom naslednje besede* ἀν-) ἄ-τιμος, ἀν-αίτιος [*Et.*: nastalo iz *ide.* *η, *lat.* in-, *germ.* (*got. in nem.*) un-, *sl.* je- (*iz* *-ε-), ne-je-voljen, ne-je-veren; *prim. lat.* in-nocēns, *nem.* un-schuldig]; **2.** *alpha copul.* [*iz* *ά-, *σα-, *ide.* *ση- = 'skupno', 'skupaj', 'so-', *lat.* sem-, sim-, *sl.* sam = *lat.* ipse, sōlus] ἄ-πλοῦς, *lat.* simplex; ἄ-πας; **3.** *alpha prothet.*: ἄ-στήρ [*prim. lat.* stella (*iz* *ster-la), *nem.* Stern, *gr.* ἀ-μέλγω, *sl.* molzem]

ἄ (*dor.*) = ἦ (*člen*); ἄ (*dor.*) = ἦ (*pron. relat.*); ἄ̃ (*dor.*) = ἦ̃

ἄ̃, ἄ̃ἄ̃ (*vzklik začudenja, roganja, nejevolje, bolečine itd.*) ah!, oh!, joj!, gorje!

ἄ-ἄ̃ατος *2 ep.* (ἄάω) **1.** ki ga ni mogoče poškodovati, neranljiv, neoskrunljiv Στυγὸς ὕδωρ; **2.** negoljufiv, neškodljiv ἄεθλος; **3.** silen

ἄ-ἄ̃γής *2 ep.* (ἄγνῦμι) nezlomljiv; trden, močen (močan)

ἄ-απτος *2 ep.* (ἄπτομαι) nedotakljiv, nedotičen, nepristopen

ἄ-άσχετος *2 ep.* = ἄσχετος

ἄάω, ἄάζω *ep.* [*aor.* ἄασα, ἄσα; *med.* ἀσάμην *in* ἀσάμην; *pass.* ἀάσθην] **1.** *act.* poškodujem; slepim, preslepim, mamim, omamim, zapeljem, zapeljujem; **2.** *med.* **a)** dam se preslepiti, motim se; prevara me kdo; **b)** = *act.* τινά slepim, varam

Ἄβαι, ὦν, αἶ Abe, mesto v Fokidi s starim Apolonovim svetiščem

ἄβακέω *ep.* ne razumem, ničesar ne slutim, ne spoznam

ἄ-βάκχευτος *2* (βακχεύω) *poet.* neposvečen v Bakhove misterije

Ἄβαντες, ὦν, οἶ Abanti, prvi prebivalci otoka

Enboja s starejšim imenom Abantida (Ἄβαν-τίς)

ἄ-βαρής *2* (βάρος) netežak, nenadležen NT

ἄ-βασάνιστος *2* (βασανίζω) nepreizkušen, brez pretresa, brez (natančne) preizkušnje

ἄ-βασίλευτος *2* (βασιλεύς) brez kralja, brez vladarja, neodvisen, samostojen

ἄ-βατος *2* (βαίνω) **1.** brezpoten, neprehoden (*o reki*); **2.** nedostopen, svet (kamor ne sme nihče stopiti), ψυχὴ čist, nedolžen; *subst.* τὰ ἄβατα posvečen kraj, svetišče

ἄββᾶ oče NT

Ἄβδηρα, ὦν, τὰ Abdera, mesto v Trakiji; *preb.*

Ἄβδηρίτης, οὐ, ὁ Abderit, Abderec; *pren.* malomeščan, neumnež, bedak, abotnež

ἄ-βέβαιος *2* netrden, nestalen, nestanoviten, negotov, nezanesljiv; ἐν τῷ ἀβεβαίῳ, ἐξ ἀβεβαίου na nevarnih tleh, v negotovem položaju

ἄβελτερία, ἡ neumnost, bedarija, abotnost

ἄ-βέλτερος *3* bedast, neumen; *sup.* ἄβελτερώ-τατος največji bedak, največji neumnež

Ἄβιοι, οἶ Abijci, skitsko pleme

ἄ-βιος *2*, **ἄ-βίωτος** *2* (βίωω) nevreden življenja, ki ga ni mogoče živeti, neznosen; ἀβιώ-τόν ἐστιν ni mogoče živeti

ἄβλάβεια, ἡ (ἀ-βλαβής) nepoškodovanost, nepokvarjenost, nedolžnost

ἄ-βλαβής *2* (βλάβη) **1.** nepoškodovan, nepokvarjen, nedolžen (βίος); **2.** neškodljiv, nenevaren, brez nevarnosti, ki ne prinaša škode (σπονδαί); *adv.* ἀβλαβῶς neomajno, sveto, brez nevarnosti

ἄ-βλής, ἦτος (βάλλω) *ep.* neizstreljen, nerabljen, nov λός

ἄ-βλητος *2 ep.* (βάλλω) nezadet, neranjen

ἄ-βληχρός *3* [ἄ *prothet. in* βληχρός] *ep.* slab, slaboten; nežen, miren, lahek θάνατος; počasen, skriven νόσος

ἄ-βοήθητος *2* (βοηθέω) ki ga ni mogoče re-

šiti, ki mu ni rešitve, nerešljiv, brez pomoči, neozdravljiv

ἄβρός 2 (*dor.*) = ἡβός mladosten, dorastel, dozorel

ἄβουλέω (ἄ-βουλος) počem

ἄ-βούλητος 2 (βούλωμαι) nezaželen, neprijeten, neugoden, ne hoteč, nerad

ἄβουλία, ἡ 1. neodločnost; 2. nepreudarnost, nepremišljenost, nespamet

ἄ-βουλος 2 (βουλή) ki si ne zna ne svetovati ne pomagati 1. nepremišljen, neumen; 2. nemaren, brezbrizen, brez skrbi, ne skrbeč, τινί za koga

ἄβρα, ἡ (ἄβρός) sobarica, dekla

ἄβρο-δίαιτος 2 (δίαιτα) razkošno živeč, mehkužen; *subst.* τὸ ἄβροδίαιτον razkošno življenje, mehkužnost

Ἄβροζέλημης, ου, ὁ Abrozelm(es), neki Tračan, Sevtov tolmač

Ἄβροκόμας, ἄ, ὁ Abrokomas 1. Kserksov brat; 2. Artakserksov vojskovodja

ἄβρο-κόμης, ου (κόμη) *poet.* bujno listnat, bujno zelen

ἄ-βρομος 2 (βρέμω) *ep.* bučen, šumen

ἄβρο-πλουτος 2 *poet.* bujen, bohoten, razkošno bogat

ἄβρός 3 1. v *dobrem pomenu*: bujen, krasen, lep, nežen, ljubek, prisrčen; 2. v *slabem pomenu*: razkošen, mehkužen; *subst.* τὸ ἄβρόν mehkužno življenje, bohotnost

ἄβροτάζω [*gl.* ἀμαρτάνω; *aor.* ἤμαρτον, *pri Homerju* ἤμβροτον][*samo cj. aor.* ἄβροτάξομεν] zgrešim τινός

ἄβρότης, ητος, ἡ (ἄβρός) bujnost, bohotnost, mehkužnost, krasota, razkošnost, ponos

ἄ-βροτος 3 in 2 *ep. poet.* neumrljiv, nesmrten; božanski, svet

ἄβρόνω (ύ, ἄβρός) čistim, snažim, krasim, opremljam; *med.* baham se, šopirim se

ἄ-βρωσία, ἡ (βιβρώσκω) *poet.* post

Ἄβῦδος, ἡ Abid, mesto ob Helespontu nasproti Sestosa; *preb.* Ἄβυδῆνος, ὁ Abidec, Abidošan, Abiden

ἄ-βυσσος 2 (βυσσός 'morska globina') *ion. poet. NT*; brez dna, brezdanji, neizmeren, neskončen; *subst.* ἡ ἄβυσσος brezno, prepad, pekel

ἄγα- *predpona, ki okrepi pomen besede [Et.:*

ἀγα-, *sor.* z ἄγαν; *izpeljava iz *ἡḡ(a)- je vprašljiva, prav tako, ali je beseda sor. z gr. μέγα]* zelo, silno, pre-

ἀγάσθαι *gl.* ἀγάμαι

ἄγαγον *dor.* = ἡγαγον, *gl.* ἄγω

ἀγάζομαι *med.* = ἄγαμαι

ἀγαθο-ειδής 2 (εἶδος) na videz (navidezno, dozdevno) dober

ἀγαθο-εργέω [ἔργον, *kor.* ἐργ-] delam prav, ravnam prav; τινά delam dobro, koristim komu *NT*

ἀγαθο-εργίη, ἡ *ion.* dobro delo, zaslužno delo, junaško delo

ἀγαθο-εργός, ὁ [ἔργον, *kor.* ἐργ-] dobotnik, dobrodelnik; pri Spartancih agatoergi, pet najstarejših vitezov, ki so opravljali naloge poslancev

ἀγαθο-ποιέω delam prav, delam dobro τινά *NT*

ἀγαθο-ποιία, ἡ dobro ravnanje, pravično ravnanje *NT*

ἀγαθο-ποιός 2 pravičen *NT*

ἄγαθός 3 [*adv.* εὖ; *comp.* ἀμείνων, βελτίων, κρείσσων, λώϊων, λῶων; *ep. poet.* ἀρείων, βέλτερος, λώϊτερος, φέρτερος; *sup.* ἄριστος, βέλτιστος, λώϊστος, λῶστος; *poet.* βέλτατος, φέρτατος, φέριστος] 1. *o osebah*: dober, vrl, hraber, pošten, plemenit, pripraven, zmogel, τέχνην, εἰς, πρὸς, κατὰ τι, ἐν τινι; βοήν dober glasnik ali klicar; v *nagovoru*: ὦγαθέ dragi moj; *subst.* ἀγαθοί, οἱ plemenitaši, plemstvo, aristokrati; καλὸς κἀγαθός korenjak in poštenjak, vzor moža; 2. *o stvarih*: dober, koristen, τινός za kaj, proti čemu; srečen βίος; rodoviten χώρα; ugoden ὄναρ; ἀγαθὰ πράγματα ugoden položaj, sreča, dragocenosti; 3. *subst.* ἀγαθόν, τό dobro, korist, dobrota, sreča; *pl.* dobrine, vrline; zaloga, (bojni) živež, plen; slaščice; ἀγαθὰ φρονέων dobrohoten, dobro misleč, εἰς ἀγαθόν, ἐπ' ἀγαθῷ v blagor, v korist, v prid, v dober namen, za dober namen, z dobrim namenom; εἰς ἀγαθὰ πείθεσθαι poslušati dober nasvet, ἀγαθὰ εὐρίσκομαι najdem milost

ἀγαθουργέω = ἀγαθοεργέω

Ἄγάθυρσοι, οἱ Agatirsi (Agatirzi), skitsko pleme